

/ TEEMA /
ERICit palvelevat tutkijaa

TIETOARKISTO

Yhteiskuntatieteellinen tietoaarkisto / www.fsd.uta.fi / 2018

ANNA ROTKIRCH:
Datan avaaminen
lisää verkottu-
mistamme

12

CESSDAn
uusi luettelo
kokoaa yhteen
eurooppalaisten
yhteiskunta-
tieteellisten
aineistojen tiedot

16

Suomi pääsi
viimein mukaan
SHARE-
tutkimukseen

19

ESS-aineistot
kertovat, että
eurooppalaisten
arvot
pehmenyvät

/ TEEMA /

ERICit palvelevat tutkijaa

Tietoarkisto 2018 kertoo, miten ihmistieteiden ERICit palvelevat tutkijaa ja opiskelijaa. Lehdestä voit lukea muun muassa eurooppalaisten yhteiskuntatieteellisten tietoarkistojen muodostaman CESSDAn palveluista. ESS- ja SHARE-tutkimuksista kertovat jutut ovat hyödyllisiä kaikille, joita kiinnostaa tehdä tutkimusta laadukkailla kansainvälisillä kyselyaineistoilla. Lue myös, miksi yhteiskuntatieteilijän kannattaa kiinnostua Kielipankista.

Pennalla kuka tahansa
osaa kerätä kirjoitusaineiston **6**

Tietosuojaa koskeva
vaikutustenarviointi
tieteellisessä
tutkimuksessa **8**

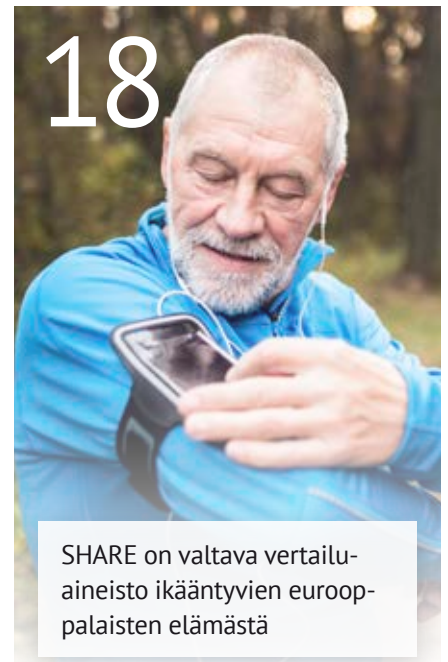
Hyödynnä euroop-
palaiset tutkimuksen
superpalvelut **10**

Tutkija saa CESSDAn
luettelosta pian tuhansien
eurooppalaisten
aineistojen tiedot **12**

CESSDAn luettelo
tuo Tietoarkiston
aineistoille näkyvyyttä
Euroopassa **14**

Väestön ikääntyminen on
Euroopan yhteinen seikkailu

SHARE on valtava vertailu-
aineisto ikääntyvien euroop-
palaisten elämästä

ESS-tutkimus todistaa, että Eurooppa on suvaitsevaisempi kuin ennen

21

Ilmastonmuutos huolestuttaa suomalaisia

22

Jos tutkit ääntä, tekstiä tai videota – tutustu Kielipankkiin

24

Eduskunnan täysistunnot eivät ole pelkkää teatteria!

26

Helsinkiläiset digihumanistit aikovat valloittaa Euroopan

VAKIOPALSTAT

Pääkirjoitus: Vihdoinkin CESSDA on ERIC ja Tietoarkisto jatkaa palveluntuottajana	4
Ledare: Äntligen är CESSDA-infrastrukturen ERIC och Dataarkivet fortsätter som serviceproducent.....	5
Dataruutu: Mitä mieltä julkisten palveluiden ulkoistamisesta?.....	28
Kolumni: Yksinkertaistaen vaikuttavuuteen	29
Aineistoluettelo.....	30
Julkaisuja arkistoiduista aineistoista	34
Lyhyesti	36

TIETOARKISTO

Yhteiskuntatieteellisen tietoarkiston julkaisu

ISSN 1457-7682 (Painettu)
ISSN 1795-5254 (Verkkajulkaisu)
<http://urn.fi/urn:ISSN:1795-5254>

Tämä teos on lisensoitu Creative Commons Nimeä 4.0 Kansainvälinen -käyttöluvalla. Tarkastele käyttöluvaa osoitteessa <http://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>

Päätoimittaja:
Helena Laaksonen

Toimituskunta:
Katri Aarnio
Tuomas J. Alaterä
Kaisa Järvelä
Jarkko Päivärinta

Ruotsinnot:
Marina Hamberg

Julkaisija:
Yhteiskuntatieteellinen
tietoarkisto (FSD)

Käyntiosoite:
Åkerlundinkatu 5 B, 4. krs,
Tampere

Puhelin 040 190 1432
Faksi (03) 343 9088

Postiosoite:
Yhteiskuntatieteellinen
tietoarkisto
33014 TAMPEREEN
YLIOPISTO

Sähköposti:
[fsd\(at\)uta.fi](mailto:fsd(at)uta.fi) tai
[etunimi.sukunimi\(at\)uta.fi](mailto:etunimi.sukunimi(at)uta.fi)

Kotisivu:
<http://www.fsd.uta.fi/>

Tietoarkisto-lehti verkossa:
<http://www.fsd.uta.fi/lehti/>

Ulkoasu:
Juha Immonen

Painopaikka:
FORSSA & PRINT
Forssa 1/2018

OTA YHTEYTTÄ

Henkilökunnan
sähköpostiosoitteet:
[etunimi.sukunimi\(at\)uta.fi](mailto:etunimi.sukunimi(at)uta.fi)

•

HALLINTO JA VIESTINTÄ

Helena Laaksonen
johtaja
040 190 1440

Katri Aarnio
hallintoasiainsihteeri
040 190 1432

•

ASIAKASPALVELU JA AINEISTONKÄSITTELY

asiakaspalvelu.fsd(at)uta.fi
040 190 1442

Hannele Keckman-Koivuniemi
tietopalvelupäällikkö
040 190 1439

•

TEKNISET PALVELUT

[tuki.fsd\(at\)uta.fi](mailto:tuki.fsd(at)uta.fi)

Matti Heinonen
it-palvelupäällikkö
040 190 1435

•

PROJEKTIT JA KEHITTÄMINEN

Mari Kleemola
kehittämispäällikkö
040 190 1437

Jonne Renvall

HELENA LAAKSONENjohtaja
föreståndare
Tietoarkisto

Vihdoinkin CESSDA on ERIC ja Tietoarkisto jatkaa palveluntuottajana

Tämän Tietoarkisto-lehden teema on hyvin samanlainen kuin vuonna 2013. Esittelemme ihmistieteiden infrastruktuureita. Vuonna 2013 ERIC, European Research Infrastructure Consortium, oli kohtuullisen uusi oikeushenkilötyyppi, ja yhteiskuntatieteellisten tietoarkistojen infrastruktuurin CESSDAn odotettiin saavan ERIC-aseman nopeasti. Toisin kävi.

Vaikka eurooppalaisten data-arkistojen yhteistyöllä on jo noin 40 vuoden perinne, CESSDasta tuli ERIC vasta kesäkuussa 2017. Tämä johtui muun muassa siitä, että CESSDAn pääkonttori ei sijaitse EU-maassa vaan Norjassa. Suomi haki jäsenyyttä lokakuussa, ja CESSDAn yleiskokous hyväksyi Suomen jäsenekseen ja Tietoarkiston kansalliseksi palveluntuottajakseen 22. marraskuuta 2017.

Vaikka ERIC-aseman saaminen vei odotettua kauemmin, CESSDAn toiminta jatkui koko ajan. Data-arkistojen yhteistyö on perinteisesti ollut tiivistä, ja Tietoarkisto on ollut aktiivinen CESSDassa koko olemassaolonsa ajan. Yhteisten palvelujen perustaa on rakennettu pitkälle ERICöitymistä odotellessa. Nyt yhteistyö on saanut lainsäädännöllisen aseman muutoksen vuoksi uudenlaiset toimintaedellytykset.

Tietoarkistolaiset ovat tehneet työtä CESSDAn vaatimusten täyttämiseksi ja CESSDAn yhteisten palvelujen rakentamiseksi Suomen Akatemian rahoittamissa FIRI-hankkeissa, EU:n rahoittamissa hankkeissa ja CESSDAn omissa hankkeissa. Meillä ja CESSDalla on edelleen paljon tehtävää, mutta nyt siihen on paremmat mahdollisuudet kuin koskaan aiemmin. Valtiot ovat sitoutuneet tukemaan infrastruktuuria ja palveluntuottajiaan myös taloudellisesti.

Samalla infrastruktuurilta odotetaan näyttöjä vaikuttavuudesta. Sen osoittaminen ei ole aivan yksinkertaista. CESSDAn tutkijoille suunnatut yleiseurooppalaiset palvelut ovat vasta syntymässä. Samaan aikaan CESSDA rakentaa palveluja palveluntuottajien eli data-arkistojen arkeen. Toisaalta palveluntuottajat hyötyvät koko ajan yhteistyöstä. Uusien kansallisten palveluiden rakentaminen on tehokkaampaa kokeneiden ja vakiintuneiden data-arkistojen neuvojen ja avun myötä. Vaikutusten ketju on moniulotteinen.

CESSDAn ja yksittäisten palveluntuottajien on myös katsottava oman piirinsä ulkopuolelle. Ihmistieteiden infrastruktuureilla on yhteistyömahdollisuuksia, joita voisi hyödyntää nykyistä tehokkaammin. Euroopan unioni suuntaa rahoitusta infrastruktuurien yhteistyöprojekteille, joihin myös CESSDA on osallistunut ja osallistuu. CESSDA on päättänyt osallistua myös eurooppalaiseen avoimen tieteen pilvipalveluun EOSCiin.

Tässä lehdessä kerromme CESSDAn kuulumisten ohella muistakin ihmistieteiden ERICeistä, kuten mainitsemassani vuoden 2013 lehdessä. Neljässä vuodessa on ehtinyt tapahtua kehitystä. Suomi haki European Social Surveyn, eli ESS ERICin, jäsenyyttä samaan aikaan CESSDA ERIC -jäsenyyden kanssa. CLARIN ERICissä Suomi on ollut jäsenenä jo aiemmin. Suomi on nyt sitoutunut kolmeen vahvaan ihmistieteiden infrastruktuuriin. Euroopan komission tuella Suomessa myös kerättiin ensimmäinen ikääntyviä eurooppalaisia tutkiva SHARE-aineisto ja digihumanistit tekevät aktiivista yhteistyötä DARIAHissa.

Äntligen är CESSDA-infrastrukturen ERIC och Dataarkivet fortsätter som serviceproducent

Temat för detta nummer av Tietoarkisto är i mycket detsamma som år 2013. Vi presenterar infrastrukturer för humaniora och samhällsvetenskaperna. År 2013 var ERIC, European Research Infrastructure Consortium, en ganska ny form av juridisk person, och man förväntade sig att infrastrukturen för samhällsvetenskapliga dataarkiv CESSDA snabbt skulle få status som ERIC. Men så blev det dock inte.

Även om det europeiska samarbetet mellan dataarkiven har funnits i cirka 40 år, blev CESSDA ERIC först i juni 2017. Detta berodde bl.a. på att CESSDAs huvudkontor inte finns i ett EU-land utan i Norge. Finland ansökte om medlemskap i oktober och den 22 november 2017 godkände CESSDAs generalförsamlingen Dataarkivet som nationell serviceproducent.

Även om det tog längre tid än väntat har CESSDA fortsatt sin verksamhet hela tiden. Det har av tradition funnits ett nära samarbete mellan dataarkiven och det finska Dataarkivet har hela tiden varit en aktiv aktör i CESSDA. Medan man väntat på att ERIC skulle bildas har man hunnit långt med att skapa en grund för den gemensamma serviceproduktionen. I och med förändringarna i den rättsliga ställningen har samarbetet fått nya verksamhetsförutsättningar.

Dataarkivet har arbetat för att uppfylla CESSDAs krav och för att bygga upp gemensamma CESSDA-tjänster. Arbetet har skett i FIRI-projekt finansierade av Finlands Akademi, i EU-finansierade projekt och inom ramen för CESSDAs egna projekt. Vi och CESSDA har ännu mycket att göra, men det finns nu bättre möjligheter till detta än någonsin tidigare. Staterna har förbundit sig att stöda infrastrukturen och dess serviceproducenter även finansiellt.

Samtidigt förväntas att infrastrukturen kan visa att verksamheten är effektiv. Det är inte alldeles enkelt att göra detta. Det håller först nu på att utvecklas alleuropeiska tjänster riktade till forskare inom CESSDA. Samtidigt håller CESSDA på och bygger upp tjänster för producenterna, dvs. för den dagliga verksamheten inom dataarkiven. Serviceproducenterna å sin sida har hela tiden nytta av samarbetet. Det är effektivare att bygga upp nationella tjänster med råd och hjälp från mer erfarna och etablerade dataarkiv. Effekterna är på alla sätt mångsidiga och omfattande.

CESSDA och de enskilda serviceproducenterna bör också ses utanför sin egen krets. Det finns möjligheter till samarbete inom humanvetenskaperna som kunde utnyttjas mer effektivt. Europeiska unionen ger finansiering för samarbetsprojekt inom infrastrukturen, också CESSDA har deltagit och deltar i dessa. CESSDA har också beslutat delta i European Open Science Cloud (EOSC), den europeiska öppna molntjänsten för vetenskap.

I detta nummer, liksom i numret från 2013, berättar vi förutom om nyheter inom CESSDA också om andra ERIC inom humaniora och samhällsvetenskaperna. Under de gångna fyra åren har utvecklingen gått framåt. Finland ansökte om att bli medlem i European Social Survey, dvs. ESS ERIC, samtidigt som vi ansökte om medlemskap i CESSDA ERIC. Finland är redan från tidigare medlem i CLARIN ERIC. Finland har nu engagerat sig i tre starka infrastrukturer inom humanvetenskaperna. Med stöd från Europeiska kommissionen har man nu också i Finland för första gången samlat in SHARE-material som undersöker åldrande européer och digihumanisterna samarbetar aktivt inom DARIAH.

TEKSTI JA KUVA: KAISA JÄRVELÄ

Pennalla kuka tahansa osaa kerätä kirjoitusaineiston

Tietoarkiston Penna-verkkosovelluksen ansiosta yksittäinen tutkija tai opiskelijakin voi toteuttaa kirjoitusaineiston keruun vaivattomasti ilman teknistä osaamista ja syvälistä perehtymistä tietosuojakysymyksiin. Työkalulla kerätyt aineistot arkistoidaan Tietoarkistoon aina, kun kirjoittajat antavat siihen luvan.

Suomalaiset tutkijat käyttävät mielellään kilpakirjoitusaineistoja, mutta keruiden järjestäminen ja isojen aineistomäärien hallinta on ollut yksittäiselle tutkijalle työläs prosessi. Suuri osa Tietoarkistoon tallennetuista kirjoitusaineistoista onkin tähän asti ollut peräisin isojen organisaatioiden, kuten Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran järjestämistä keruista.

Nyt kirjoitusaineiston keräämisestä ja

arkistoinnista on kuitenkin tullut helppoa, kiitos Tietoarkiston uuden aineistonkeruutyökalun Pennan. Tampereen yliopiston opiskelijoiden toteuttama verkkotyökalu valmistui syksyllä 2017. Ensimmäinen testiaineisto kerättiin lokakuussa, ja sen jälkeen Penna on ollut avoimesti käytössä.

Tietoarkiston asiakkaat löysivät uuden työkalun nopeasti, sillä ensimmäiset varsinaiset keruut päästiin järjestämään jo lopputyksellä.

Tietoarkisto huolehtii keruun teknisestä toteutuksesta

Ajatus Pennasta syntyi, kun Tietoarkistossa havahduttiin siihen, että tutkijat kokevat kirjoitusaineistojen keräämisen vaivalloiseksi.

– Huomasimme, että arkistoituja kirjoitusaineistoja käytetään paljon, mutta yksittäisiltä tutkijoilta aineistoja tulee meille

hyvin satunnaisesti. Toivomme, että Penna madaltaa kynnystä kirjoitusaineistojen keräämiseen ja arkistointiin, Tietoarkiston laadullisista aineistoista vastaava tietopalveluasiantuntija **Jarkko Päivärinta** kertoo.

Jos tutkija tai opiskelija haluaa kerätä kirjoitusaineiston Pennalla, ensimmäinen askel on yhteydenotto Tietoarkiston asiakaspalveluun.

Tietoarkisto ottaa vastaan tutkijan laatiman keruukutsun ja sopii hänen kanssaan siitä, mitä taustatietoja vastaajilta kerätään. Tietoarkiston asiantuntijat auttavat tutkijaa laatimaan keruukutsun yhteyteen myös lain vaatimukset täyttävän arkistointilupatekstin.

Kun keruukutsu, taustakysymykset ja arkistointilupateksti ovat valmiina, Tietoarkiston henkilökunta laatii tutkijan puolesta verkkolomakkeen, jonka välityksellä

MIKÄ PENNA?

- > Penna on Tampereen yliopiston tietojenkäsittelytieteiden opiskelijoiden Tietoarkiston tilauksesta kehittämä aineistonkeruutyökalu, joka on tarkoitettu erityisesti kirjoitusaineistojen keräämiseen.
- > Työkalu on otettu asiakaskäyttöön syksyllä 2017.
- > Pennan asiakaskäyttöliittymään on kaikilla avoin pääsy.

- > Sovelluksen etusivulla on lista kaikista käynnissä olevista julkisista keruista. Jos tutkija ei halua keruutansa julkiseksi, linkkiä keruukutsuun voi halutessaan jakaa vain itse valitsemiaan kanavissa.
- > Tietoarkisto huolehtii keruun teknisestä toteutuksesta, arkistointiluvista ja tiedostojen hallinnasta tutkijan puolesta.

- > Keruun päätyttyä tutkija saa valmiin aineistonsa Tietoarkistolta suoraan käyttöönsä txt-muodossa zip-pakettina.
- > Pennan avulla kerätyt aineistot arkistoidaan Tietoarkistoon siltä osin kuin kirjoittajat ovat antaneet arkistointiin luvan.

Pennan tekijöistä Sirkku Seitämäki, Enna Raerinne ja Jukka Ala-Fossi palkattiin projektin jälkeen Tietoarkistoon sovelluskehittäjiksi.

lä keruuseen osallistujat voivat toimittaa kirjoituksensa. Tutkija saa itselleen keruulinkin, jota voi levittää haluamissaan kanavissa.

Keruun loputtua Tietoarkisto toimittaa valmiin aineiston tutkijalle ja huolehtii aineiston arkistoisesta jatkokäyttöön.

Arkistointi helpottuu ja virtaviivaistuu

Sen lisäksi, että Penna helpottaa aineistonkeruuta, se takaa, että kerätyt kirjoitusaineistot saadaan mahdollisimman kattavasti myös jatkokäyttöön.

– Aiemmin hyvänkin aineiston arkistointiprosessi on saattanut kariutua siihen, että tutkija ei ole huomannut kysyä keruuseen osallistujilta arkistointilupaa, Päivärinta kertoo.

Pennassa arkistointilupaa kysytään aina

lomakkeen taustatieto-osiossa. Taustatietosisiön laatimisessa huolehditaan siitä, että aineiston käyttö on mahdollisimman helppoa tuleville jatkokäyttäjille.

Penna virtaviivaistaa myös Tietoarkiston aineistonkäsittelijöiden työtä. Aikaisemmin aineistot ovat tulleet tutkijoilta monissa eri tiedostomuodoissa, ja esimerkiksi aineistoa kuvailevassa metadatatassa on saattanut olla monenlaisia puutteita.

– Pennan ansiosta aineistonkäsittelijämme pääsevät siirtymään sujuvasti normaaliin arkistointiputkeen ilman mutkasta esiprosessointivaihetta, IT-palvelupäällikkö **Matti Heinonen** kuvailee.

Opiskelijaprojekti ylitti odotukset

Sekä Heinonen että Päivärinta ovat tyytyväisiä siihen, että Penna päädyttiin toteut-

tamaan nimenomaan opiskelijaprojektina.

Yhteistyö Tampereen yliopiston tietojenkäsittelytieteiden opiskelijoiden kanssa sujui paremmin kuin Tietoarkistossa uskallettiin etukäteen edes toivoa.

– Emme osanneet odottaa, että työkalu tulisi yhden opiskelijaprojektin aikana viimeistelyä vaille valmiiksi, Päivärinta kehuu.

Aikaisemmin tietojenkäsittelytieteiden opiskelijat ovat suunnitelleet ja toteuttaneet onnistuneesti myös Tietoarkiston POHTIVA-tietovarannon uudistuksen. Vastaavia projekteja toteutetaan opiskelijayhteistyönä jatkossakin aina kun mahdollista.

Tietosuoja koskeva vaikutustenarviointi tieteellisessä tutkimuksessa

Tietosuoja-asetus (2016/679) rakentuu aiempaa sääntelyä selkeämmin riskiperusteiselle lähestymistavalle. Yhtenä tämän lähestymistavan konkreettisena ilmenemismuotona on velvollisuus suorittaa tietosuoja koskeva vaikutustenarviointi (DPIA, *data protection impact assessment*), kun henkilötietojen käsittely aiheuttaa todennäköisesti korkean riskin rekisteröityjen oikeuksille ja vapauksille. Vaikutustenarvioinnin kiinteitä osia ovat muun muassa henkilötietoihin kohdistuvien riskien tunnistaminen, analysointi, luokittelu, pienentäminen ja uudelleenarviointi.

DPIA on tarkoitettu rekisterinpitäjän työkaluksi, jolla varmistetaan sisäisesti asetuksen noudattamista. Samalla se toimii dokumentaationa asetuksen noudattamisesta esimerkiksi valvontaviranomaisia varten. Erona organisaatioiden normaaliin riskienhallintaan on se, että tietosuoja-asetuksen mukaisessa vaikutustenarvioinnissa ei arvioida organisaatioon kohdistuvia riskejä vaan nimenomaan rekisteröityihin kohdistuvia riskejä. Menettelyssä ei arvioida esimerkiksi organisaatioon kohdistuvan hallinnollisen sanktion tai vahingonkorvauksen todennäköisyyttä. Tavoitteena on suojella luonnollisten henkilöiden perusoikeuksia ja -vapauksia ja erityisesti heidän oikeutensa henkilötietojen suojaan.

EU:n yleisen tietosuoja-asetuksen täytäntöönpanotyöryhmän 21.6.2017 julkaisemassa mietinnössä ehdotetaan kansalliseen lakiin säännöstä, joka laajentais osittain vaikutustenarvioinnin soveltamisalaa käytettäväksi suojoitena tieteellisessä ja historiallisessa tutkimuksessa. Tietosuojan

vaikutustenarviointi otettaisiin käyttöön suojoitomena, kun käsitellään erityisiin tietoryhmiin (aiemmin *arkaluonteisiin tietoihin*) kuuluvia henkilötietoja 9 artiklan 2 kohdan j alakohdan perusteella. Mainittu asetuksen kohta mahdollistaa erityisten tietoryhmien käsittelyn, kun se on tarpeen tieteellisiä ja historiallisia tutkimustarkoituksia varten 89 artiklan 1 kohdan mukaisesti unionin oikeuden tai jäsenvaltion lainsäädännön nojalla. Kansallisen lain säännös koski myös tilanteita, joissa käsitellään asetuksen 10 artiklan mukaisia rikostuomioihin ja rikkomuksiin liittyviä henkilötietoja tieteellistä tai historiallista tutkimusta varten.

Nimenomainen normipohja

Tietosuojan vaikutustenarviointi ei ole uusi ilmiö. Nykyisen henkilötietolain (523/1999) 6 §:n suunnitteluvuote on sisältänyt käytännössä velvollisuuden jonkinasteiseen vaikutustenarviointiin. Tietojen käsittelyn turvallisuus on tullut jo nyt mitoitettua HetiL:n 32 §:n mukaisesti käsittelyn merkitykseen yksityisyyden suojan kannalta. Toisaalta tiedon tunnistaminen arkaluonteiseksi on ollut myös eräänlaista riskiarviointia. Keskeinen uudistus on kuitenkin se, että tietosuoja-asetus sisältää nyt nimenomaisen ja suhteellisen yksityiskohdallisen säännöksen vaikutustenarvioinnista asetuksen 35 artiklassa.

Arvioinnin vähimmäissisältö ja metodin valitseminen

Ensisijainen vastuu vaikutustenarvioinnin toteuttamisesta on rekisterinpitäjällä. Jos rekisterinpitäjä on nimittänyt tietosuoja-vastaavan, on tältä pyydyttävä neuvoja. Arviointi tulee suorittaa ennen henkilötietojen käsittelyä, ja se on tarvittaessa otettava uudelleentarkasteluun muuttuneiden riskien vuoksi. Tietosuoja-asetus sisältää yksityiskohtaisempia säännöksiä muun muassa valvontaviranomaisten roolis-

ta, yhden arvioinnin käyttämisestä samankaltaisia riskejä aiheuttavissa käsittelytoimissa, korkean riskin tyyppitilanteista ja ennakkokuulemisesta.

Tietosuojan vaikutustenarviointi jättää huomattavasti metodologista liikkumavaraa. Menettely on siten sopeutettavissa tutkimusorganisaation tai -ryhmän tarpeisiin ja tutkimuksen erityispiirteisiin. Metodologisen vapauden käänköpuolena on se, että se voi jättää epävarmuuden arvioinnin riittävydestä. Tältä osin merkityksellisiä ovat vaikutustenarvioinnin vähimmäissisällölle asetetut vaatimukset.

Pääpiirteittäin kuvattuna arvioinnin tulee sisältää vähintään:

- järjestelmällinen kuvaus suunnitelluista käsittelytoimista ja käsittelyn tarkoituksista
- arvio rekisteröityjen oikeuksia ja vapauksia koskevista riskeistä
- arvio käsittelytoimen tarpeellisuudesta ja oikeasuhtaisuudesta käsittelyn tarkoituksiin nähden
- suunnitellut toimenpiteet riskeihin puuttumiseksi.

Apuna arvioinnin toteuttamisessa on mahdollista käyttää olemassa olevia viitekehys- ja -malleja, jos ne täyttävät asetuksen vaatimukset. Tietosuoja-asetuksen mukaisen korkean riskin arvioimiseksi. Lausunto sisältää liitteen, jota voidaan käyttää apuna valitun menetelmän riittävyyden arvioimisessa.

Viitekehys yksityisyyden suoja koskeville vaikutustenarvioinneille (PIA, *privacy impact assessment*) on ollut käytössä jo muun muassa Kanadassa, Kiinassa, Englannissa, Ranskassa, Yhdysvalloissa ja Uudessa-Seelannissa. Viitekehys on ollut eroja muun muassa niiden velvoittavuudessa, laajuudessa ja arviointien julkisuudessa. Yhteisenä piirteenä on, että

niissä on kyse yksityisyyteen liittyvästä riskienhallinnasta. On odotettavissa, että eurooppalaisia viitekehyksiä arvioidaan ja päivitetään vastaamaan tietosuojasetuksen vaatimuksia. EU:n tietosuojatyöryhmä on antanut lisäksi aiemmin sektori-kohtaiset lausunnot vaikutustenarvioinnista RFID-sovelluksissa ja älykkäissä sähköverkoissa.

Vaikutustenarviointi suojaotimena kansallisessa tietosuojalain

Velvollisuus suorittaa tietosuojan vaikutustenarviointi voi perustua ensinnäkin siihen, että tutkimus aiheuttaa todennäköisesti artiklan 35 mukaisen korkean riskin rekisteröidyn oikeuksille ja vapauksille. Korkean riskin tilanteet saattavat liittyä esimerkiksi tietojen laajamittaiseen käsittelyyn tai heikossa asemassa olevien rekisteröityjen henkilötietojen käsittelyyn. Toiseksi velvollisuus suorittaa vaikutustenarviointi voi perustua kansalliseen tietosuojalakiin lain edellyttämänä suojaotimena.

Kansalliseen tietosuojalakiehdotuk-

seen perustuva velvollisuus suorittaa vaikutustenarviointi koskee ainoastaan tilanteita, joissa käsitellään asetuksen 10 artiklan mukaisia tietoja tai 9 artiklan mukaisia tietoja 9 artiklan 2 kohdan j alakohdan nojalla. Lisäksi menettely olisi eriytetty siten, että vaikutustenarviointi tulisi toimittaa valvontaviranomaiselle kirjallisesti tiedoksi ainoastaan poikettaessa rekisteröidyn oikeuksista. Tässä yhteydessä tarkoitettuja oikeuksia ovat esimerkiksi rekisteröidyn oikeus saada pääsy tietoihin ja oikeus tietojen oikaisemiseen. Näiden lisäksi velvollisuus suorittaa vaikutustenarviointi voisi perustua myös muuhun lainsäädäntöön, käytännösääntöihin tai sopimusjärjestelyihin.

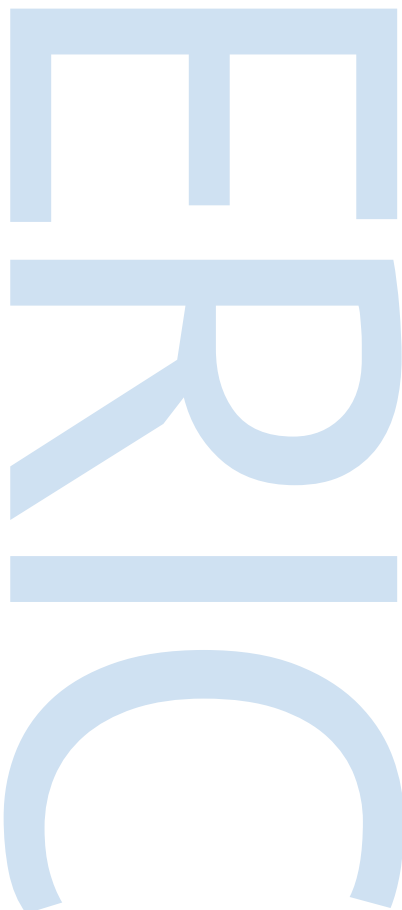
Lisätietoja

- > [Guidelines on Data Protection Impact Assessment \(DPIA\) and determining whether processing is “likely to result in a high risk” for the purposes of Regulation 2016/679, wp248rev.01, viitattu 27.11.2017.](#)
- > http://ec.europa.eu/newsroom/document.cfm?doc_id=47711
- > [Commission Nationale de l'Informatique et des Libertés: PIA manual \(methodology, tools, good practices\).](#)
- > <https://www.cnil.fr/fr/node/15798>, viitattu 27.11.2017.
- > [Information Commissioner's Office: Conducting privacy impact assessments code of practice.](#)
- > <https://ico.org.uk/media/for-organisations/documents/1595/pia-code-of-practice.pdf>, viitattu 27.11.2017.

Hyödynnä eurooppalaiset tutkimuksen superpalvelut

Euroopan unionin tavoitteena on olla tutkimusalueena maailman kärjessä, ja siksi on haluttu varmistaa, että aineistot, palvelut, työkalut ja tietotaito ovat eurooppalaisten tutkijoiden hyödynnettävissä tehokkaasti yli organisaatio- ja valtionrajojen. Tähän tarkoitukseen Euroopan unioni on luonut kokonaan oman organisaatiotyypin, ERIC-infrastruktuurikonsortion.

Nämä ERICit palvelevat ihmistieteilijää:

CESSDA

Consortium of European Social Science Data Archives

- Eurooppalaisten yhteiskuntatieteellisten tietoarkistojen muodostama tutkimusinfrastruktuuri.
- Yhteiskuntatieteellisten tietoarkistojen yhteistoiminta on alkanut jo 1970-luvulla.
- Tarjoaa kansainväliselle tiedeyhteisölle maksuttomia tutkimusdatan arkistointi-, hallinta- ja saatavuuspalveluita sekä arkistointi- ja aineistohallintakoulutusta. Euroopan laajuinen aineistoluettelo julkaistaan alkuvuodesta 2018.
- Sai ERIC-aseman kesäkuussa 2017.
- Keskustoimisto sijaitsee Norjan Bergessä, ja johtajana toimii Ron Dekker.
- Suomi liittyi CESSDAn jäseneksi marraskuussa 2017, ja Tietoarkistosta tuli CESSDAn Suomen kansallinen palveluntuottaja.

www.cessda.eu

Lue lisää sivuilta 12–15

ESS

European Social Survey

- Joka toinen vuosi kerättävä, yli 20 Euroopan maata kattava kyselytutkimus, joka koostuu vuodesta toiseen samana pysyvistä ydinmoduulista ja vaihtuvista teemamoduuleista.
- Korkeatasoinen kysely kartoittaa laajasti eurooppalaisten arvoja, asenteita ja niiden muuttumista.
- Aineistot ovat maksutta rekisteröityneiden käyttäjien ladattavissa ESS:n verkkosivuilla. Suomenkieliset Suomen aineistot ovat vapaasti ladattavissa Tietoarkiston Ailassa.
- Hyväksyttiin ERICiksi marraskuussa 2013.
- Keskustoimisto sijaitsee Britanniassa, Lontoon City Univesityssä.
- Suomi on osallistunut Turun yliopiston johdolla kaikille ESS-kyselykierroksille aina vuodesta 2002 lähtien. Syksyllä 2017 Suomi lähetti hakemuksen ESS:n jäsenmaaksi liittymisestä.

www.europeansocialsurvey.org

Lue lisää sivuilta 19–21

Yksittäiset ERICit saattavat keskittyä esimerkiksi merkittävien tutkimusaineistosarjojen tuottamiseen tai helpottaa tietyn tutkimusalan aineistojen kansainvälistä jatkokäyttöä. Kaikkien ERICien yhteisenä tarkoituksena on toimia rakennuspalikoina koko Euroopan kattavassa infrastruktuurissa, jossa palvelut, työkalut ja aineistot ovat helposti tutkijoiden saatavilla riippumatta siitä, missä maassa tutkija työtään tekee.

Ihmistieteilijöitä palvelevia ERICEjä on tällä hetkellä kaikkiaan viisi: CESSDA tarjoaa aineistopalveluja yhteiskuntatieteilijöille, CLARIN keskittyy kieliaineistoihin, DARIAH on digihumanistien Euroopan laajuinen verkosto ja ESS- ja SHARE-hankkeet tuottavat molemmat laadukkaita kyselytutkimusaineistoja.

Suomi on kaikissa ihmistieteiden ERICEissä mukana tavalla tai toisella. Yhteiskuntatieteellisten tietoarkistojen muodostaman CESSDAn jäseneksi Suomi liittyi marraskuussa, ja

Tietoarkistosta tuli Suomen kansallinen palveluntuottaja. Kieliaineistoja ja niiden tutkimista helpottavia työkaluja tarjoavaan CLARIN-verkostoon Suomi on kuulunut FIN CLARINin kautta vuodesta 2015 asti. ESS-tutkimuksessa Suomi on ollut mukana yli viisitoista vuotta, ja nyt pääsimme ensimmäisen kerran mukaan SHAREN aineistonkeruuseen. Helsingin yliopisto ja Aalto-yliopisto ovat viime vuosina alkaneet hivuttaa Suomea mukaan myös humanistien DARIAH-verkostoon.

Suomalaisen tutkijoiden kannattaa tutustua ERICien tarjoamiin palveluihin ja ottaa niistä kaikki hyöty irti. Parhaatkin infrastruktuurit nimittäin palvelevat tutkimusta vain, jos tutkijat hyödyntävät niitä aktiivisesti omissa arkisessa työssään.

Hyvään alkuun pääsee, kun lukee huolellisesti tämän lehden teemaosion. Siinä esittelemme konkreettisesti ihmistieteiden ERICit ja niiden tarjoamat palvelut nimenomaan suomalaisten tutkijoiden näkökulmasta.

CLARIN

Common language Resources and Technology Infrastructure

- Kansainvälinen, kielentutkimuksen palveluita kehittävä hanke, joka tarjoaa aineistopalveluja, koulutusta ja sähköisiä työkaluja aineistojen tutkimiseen ja analysoimiseen.
- Aineistot ja työkalut soveltuvat kielen tutkimuksen lisäksi myös laajemmin humanistiseen ja yhteiskuntatieteelliseen tutkimukseen.
- Suomen kansalliseen FIN-CLARIN-konsortioon kuuluu joukko suomalaisia yliopistoja, kotimaisten kielten keskus Kotus ja CSC – Tieteen tietotekniikan keskus, joka vastaa Suomen osalta palvelun ylläpidosta.
- FIN-CLARINin palvelut on koottu Kielipankkiin, jonka kautta tutkijat voivat etsiä ja ladata maksutta erilaisia kieliaineistoja ja hyödyntää niiden tutkimiseen sopivia työkaluja.
- CLARIN sai ERIC-aseman helmikuussa 2012, ja FIN-CLARINista tuli ERIC marraskuussa 2015.

www.clarin.eu >

www.kielipankki.fi >

Lue lisää sivuilta 22–23 >

SHARE

Survey of health, ageing and retirement in Europe

- Joka toinen vuosi kerättävä, EU:n laajuinen kyselytutkimus, jonka avulla selvitetään yli 50-vuotiaiden terveyteen, hyvinvointiin ja sosio-ekonomiseen asemaan liittyviä kysymyksiä.
- Korkeatasoisen kyselyn aineistot on harmonisoitu myös yhdysvaltalaisen terveys- ja eläköitymistutkimuksen ja englantilaisen ikääntymisen pitkittäistutkimuksen kanssa.
- Aineistot ovat vapaasti tutkijoiden käytettävissä SHARE Research Data Centerin kautta.
- SHARE sai ERIC-aseman maaliskuussa 2011, ensimmäisenä ihmistieteiden ERICinä.
- SHARE-keskus sijaitsee Münchenissä, väestön ikääntymisen taloudellisiin vaikutuksiin erikoistuneessa tutkimuskeskuksessa MEAssa.
- Euroopassa on kerätty SHARE-aineistoja jo vuodesta 2004 asti. Suomi osallistui kyselyyn Väestöliiton johdolla ensimmäisen kerran vuonna 2017.

www.share-project.org >

Lue lisää sivuilta 16–18 >

DARIAH

Digital Research Infrastructure for the arts and humanities

- Kansainvälinen verkosto, joka pyrkii parantamaan ja tukemaan humanististen alojen ja taiteen tutkimusta ja opetusta sähköisessä ympäristössä.
- Tarjoaa humanististen alojen tutkijoille esimerkiksi työryhmiä ja erilaisia koulutuksia. Verkoston kautta jaetaan sekä digitaalisia työkaluja, aineistoja että tietotaitoa.
- Sai ERIC-aseman marraskuussa 2014.
- DARIAHin virallinen päämaja sijaitsee Pariisissa, mutta päivittäistä hallintoon, viestintään ja rahoitukseen liittyvää työtä tehdään myös Saksassa ja Hollannissa.
- Suomesta DARIAHissa ovat yhteistyökumppanin statuksella mukana Helsingin yliopisto ja Aalto-yliopisto.

www.dariah.eu >

Lue lisää sivuilta 26–28 >

Tutkija saa CESSDAn luettelosta pian tuhansien eurooppalaisten aineistojen tiedot

Eurooppalaisten yhteiskuntatieteellisten tietoarkistojen muodostama tutkimusinfrastruktuuri CESSDA sai ERIC-aseman viime kesänä. Tänä vuonna CESSDAn sivuille on tulossa uusi aineistoluettelo, jonka kautta yhteiskuntatieteilijät pääsevät käsiksi tuhansiin eri puolilla Eurooppaa kerättyihin yhteiskuntatieteellisiin tutkimusaineistoihin. Aineistopalveluiden lisäksi CESSDA tukee yhteiskuntatieteellistä tutkimusta muun muassa kouluttamalla eurooppalaisia tietoarkistoalan ammattilaisia ja tutkijoita.

Miten eurooppalaiset tutkijat hyötyvät CESSDasta, johtaja Ron Dekker?

– Työskentelemme tutkimusaineistojen paremman saatavuuden edistämiseksi. On tärkeää, että yhteiskuntatieteelliset aineistot ovat turvallisesti ja luotettavasti tutkijoiden saatavilla.

– CESSDAn palveluntuottajina toimivat eurooppalaiset tietoarkistot kehittävät jatkuvasti myös aineistojen arkistointia helpottavia työkaluja ja palveluita.

– CESSDA korostaa aineistojen pitkä-

aikaissäilytyksessä ja jatkokäytössä luotettavuutta. Tutkijan pitää saada myös arkaluonteiset aineistot käyttöönsä turvallisesti.

– Kaikkien palveluntuottajiemme täytyykin hankkia sähköisen arkiston luotettavuudesta kertova sertifikaatti.

Mitä konkreettisia palveluja CESSDA tarjoaa tutkijoille?

– Tänä vuonna valmistuvaan aineistoluetteloon tulee metatiedot kaikista palveluntuottajiemme kokoelmassa olevista aineistoista. Sen ansiosta tutkijat löytävät pian alansa eurooppalaiset tutkimusaineistot kootusti yhdestä paikasta.

– Aineistoluettelo on suuri saavutus, jonka eteen CESSDAn tekninen ryhmä on tehnyt huolellista työtä monta vuotta.

– Teknisten työkalujen lisäksi tarjoamme koulutusta, koska teknologian ja koulutuksen tarve kulkevat käsi kädessä.

– Myös CESSDAn verkkosivuista on tutkijoille paljon hyötyä, koska sieltä löytyy kootusti tietoa kansallisista tietoarkistoista ja niiden palveluista. Verkkosivuillemme julkaistavat uutiset ja sosiaalisen median päivitykset auttavat tutkijaa seuraamaan mitä CESSDassa tapahtuu. Nii-

den kautta saa helposti tietoa esimerkiksi tulevista koulutuksista.

Millaisia koulutuksia CESSDA tarjoaa ja kuka koulutukset käytännössä järjestää?

– Korkeasta laadustaan tunnetut koulutuksemme liittyvät sekä sähköisten aineistojen säilyttämiseen että aineistonhallintaan. Tarjoamme tukea aineiston elinkaaren jokaisessa vaiheessa aineistonkeruusta aina arkistointiin ja jatkokäyttöön asti.

– Tuotamme koulutuksia ja koulutusmateriaalia sekä tietoarkistojen että tutkijoiden tarpeisiin. Koulutus kuuluu olennaisesti myös pyrkimyksellemme tukea yhteiskuntatieteiden opiskelua ja opettamista.

– CESSDAn pääkonttori osallistuu koulutusten järjestämiseen mahdollistajana ja palveluntuottajat asiantuntijoina.

Mitä lisäarvoa CESSDA tuo kansallisten tietoarkistojen toimintaan ja palveluihin?

– Pystymme yhdistämään palveluntuottajiemme asiantuntemuksen ja voimat, ja tarjoamme eri maiden tietoarkistoille yhteisen äänen, mistä on hyötyä EU-tason päätöksenteossa. Olemme solmukohta,

CESSDA ERIC

- > CESSDA on lyhenne sanoista Consortium of European Social Science Data Archives.
- > Konsortiomuotoinen CESSDA on perustettu vuonna 2013.
- > ERIC-aseman CESSDA sai kesäkuussa 2017.
- > Ennen konsortioksi muuttamista CESSDA toimi Euroopan kansallisten tietoarkistojen epävirallisena kattojärjestönä. Tässä muodossa se aloitti jo 1970-luvun puolivälissä.

- > CESSDA ERIC määrittää kansallisille palveluntuottajillensa yhteiset toimintaperiaatteet, toimintatavat ja standardit.
- > CESSDAn keskuustoimisto sijaitsee Norjan Bergenissä, ja sen johtajana toimii Ron Dekker.
- > CESSDAn päämääränä on lisätä aineistojen kansainvälistä tutkimuskäyttöä ja kasvattaa näin ymmärrystä käynnissä olevista yhteiskunnallisista prosesseista, niiden haasteista ja tarjolla olevista ratkaisuista.

CESSDA sai ERIC-aseman kesäkuussa 2017, ja tapahtumaa juhlistettiin Norjan Bergenissä. Ron Dekker kuvassa toinen oikealta.

jossa kansalliset tietoarkistot pääsevät jakamaan osaamisensa ja jossa myös syntyy uutta yhteiskuntatieteellistä aineisto-osaamista.

– Pidämme huolen siitä, että yksittäisten tietoarkistojen palvelut ovat laadukkaita, ja autamme arkistoja esimerkiksi CTS-sertifikaatin hankkimisessa.

– CESSDA on ihanteellinen kumppani esimerkiksi Euroopan komission Horisontti 2020 -tutkimus- ja innovaatio-ohjelmaan kuuluville projekteille, koska meillä on käytössämme yhteiskuntatieteellistä aineisto-osaamista ympäri Euroopan.

– Lisäksi koordinoimme ja rahoitamme omia projekteja, joihin palveluntuottajamme voivat osallistua oman osaamisensa mukaan.

– CESSDA on kiinnostava yhteistyökumppani myös kansallisille ja eurooppalaisille infrastruktuureille.

Mitkä ovat CESSDAn tärkeimmät kehitysuunnitelmat tuleville vuosille?

– CESSDAn tavoitteena on olla alallaan

Euroopan johtava tekninen infrastruktuuri. Tämä tarkoittaa, että teknisen kehitystyön on oltava korkealla prioriteettilistallamme.

– Aineistoja tuottavat ja niitä käyttävät tutkijat tarvitsevat jatkuvasti uusia ja parempia työkaluja voidakseen tehdä työtään. Teknisen ryhmämme tavoitteena on vastata tutkijoiden tarpeisiin.

– CESSDA aikoo olla aktiivisesti mukana Euroopan avoimen tieteen pilvipalvelussa ja toteuttaa yhteiskuntatieteellisille aloille suunnatun teknisen alustan.

– Toivomme tietysti myös saavamme lisää jäsenmaita ja tavoittavamme sitä kautta koko Euroopan. Yksi tavoite on, että kaikki palveluntuottajamme saisivat mahdollisimman pian luotettavuudesta kertovan CTS-sertifikaatin.

Mikä muuttui, kun CESSDasta tuli kesällä 2017 ERIC?

– ERIC-asema tuo CESSDalle Euroopassa lisää näkyvyyttä ja tunnustusta. ERIC-asema on myös merkki siitä, että kansalliset ministeriöt ja Euroopan komissio ovat

sitoutuneet CESSDAan pitkäaikaisesti.

– Odotamme innolla, että pääsemme näkemään itsemme ESFRI 2018 -tiekartalla. Tiekartta julkaistaan alkuvuodesta 2018, ja mukaan pääseminen turvaa lopullisesti paikkamme ERIC-perheessä.

Mistä olet tällä hetkellä CESSDAssa erityisen ylpeä?

– Olen ylpeä pääkonttorimme sitoutuneesta henkilökunnasta ja palveluntuottajiemme pätevistä ja motivoituneista työntekijöistä.

– CESSDalla on jo nyt paljon palveluja ja työkaluja, ja uusia on pian valmistumassa. Lisäksi meillä on valtavasti ideoita ja asiantuntemusta ympäri Eurooppaa.

– Tehtävämme CESSDAn pääkonttorissa on järjestää eri maiden välinen yhteistyö niin, että sen hedelmistä on iloa kaikille sidosryhmillemme: rahoittajille, kansallisille tietoarkistoille, aineistojen tuottajille ja aineistojen käyttäjille.

TEKSTI: KAISA JÄRVELÄ

CESSDAn luettelo tuo Tietoarkiston aineistoille näkyvyyttä Euroopassa

Suomi liittyi CESSDA ERICin jäseneksi marraskuussa 2017 ja Tietoarkistosta tuli CESSDAn Suomen palveluntuottaja. Tutkijan näkökulmasta Suomen CESSDA-jäsenyys merkitsee ennen kaikkea entistä parempia yhteistyömahdollisuuksia eurooppalaisten kollegojen kanssa sekä aiempaa laajempaa kansainvälistä näkyvyyttä omalle arkistoidulle tutkimusaineistolle ja tutkimukselle.

Tietoarkistolla ja eurooppalaisten yhteiskuntatieteellisten tietoarkistojen muodostamalla CESSDalla on takanaan melkein 20 vuotta yhteistä historiaa, mutta uuden ERIC-muotoisen CESSDAn jäseneksi Suomi liittyi virallisesti viime marraskuussa. Samalla Tietoarkistosta tuli opetus- ja kulttuuriministeriön toimeksiannosta CESSDAn kansallinen palveluntuottaja.

CESSDAssa eurooppalaiset tietoarkistot ovat jo vuosia tehneet yhdessä töitä sen eteen, että eurooppalaiset tutkijat löytäisivät alansa tutkimusaineistot sujuvasti yli kansallisten rajojen ja pystyisivät hyödyntämään saumattomasti yhteen toimivia palveluita.

Tutkijalle CESSDAn hyödyt alkavat näkyä konkreettisesti tänä vuonna, kun eurooppalaisten tietoarkistojen yhteinen aineistoluettelo valmistuu.

CESSDAn aineistoluetteloon tulee kaikki CESSDAn palveluntuottajina toimiviin tietoarkistoihin tallennettujen aineistojen kuvailutiedot, eli jatkossa tutkija voi etsiä omaa aihettaan käsitteleviä aineistoja kerralla kaikkialta Euroopasta. Aluksi luettelo sisältää määrällisiä aineistoja.

Kansainvälinen yhteistyö lisääntyy
CESSDAn aineistoluetteloon tulee myös

Tietoarkistoon arkistoitujen aineistojen kuvailutiedot englanniksi, jolloin kuka tahansa eurooppalainen tutkija paitsi löytää ne helposti myös ymmärtää sisällön.

– Kun ulkomaalaiset tutkijat löytävät suomalaisia tutkimusaineistoja, suomalaisesta tutkimustyöstä tulee aiempaa näkyvämpää, Tietoarkiston johtaja **Helena Laaksonen** iloitsee.

Laaksonen rohkaisee suomalaistutkijoita käyttämään aineistoluetteloja myös itseä kiinnostavien kansainvälisten aineistojen kartoittamiseen.

"Kiinnostavan aineiston löytäminen voi johtaa esimerkiksi yhteistyöhön muualla Euroopassa työskentelevän tutkijan kanssa."

– Kansainvälisiin aineistoihin kannattaa tutustua samalla ajatuksella kuin kansainvälisiin tutkimusjulkaisuihin. Kiinnostavan aineiston löytäminen voi johtaa esimerkiksi yhteistyöhön muualla Euroopassa työskentelevän tutkijan kanssa, hän vinkkaa.

Aineistoluettelon lisäksi CESSDAn verkkosivuille on tulossa lähitulevaisuudessa myös muita uusia palveluita, esimerkiksi kansainvälinen kysymyspankki ja sanastopalvelu.

Kaikkea ei tarvitse keksiä itse

Tutkijoiden lisäksi CESSDA-jäsenyys hyödyttää myös tietoarkistoja.

Eniten hyötyvät luonnollisesti pienet, kehittyvät tietoarkistot, jotka pääsevät

CESSDAssa hyödyntämään laajasti muualla kehitettyjä ratkaisuja ja muiden palveluntuottajien antamaa koulutusta.

Laaksonen on kuitenkin sitä mieltä, että myös vakiintuneet arkistot hyötyvät yhteistyöstä.

– Esimerkiksi yhteisen aineistoluettelon kautta tuleva kansainvälinen näkyvyys on asia, jota emme pystyisi yksin Tietoarkiston asiakkaille tarjoamaan, hän huomauttaa.

– Pääsemme myös hyötymään muiden palveluntuottajien tarjoamasta koulutuksesta.

EU-rahoitusten hakemisessa CESSDAn kaltaiseen organisaatioon kuulumisen merkittävä etu. EU-rahoitushakemuksen tekeminen vaatii kansainvälisiä kumppaneita, ja CESSDassa tarvittavat kumppanit ovat valmiiksi olemassa. Myös yhteistyökytköksiä muiden ERICien kanssa on CESSDAn kautta helppo järjestää.

Yksi CESSDAn tärkeimmistä hyödyistä on Laaksonen mielestä se, että eri maiden tietoarkistojen ei tarvitse kehittää samaa tarkoitusta palvelevia työkaluja tai toimintamalleja moneen kertaan, vaan kertaalleen kehitettyjä ratkaisuja voidaan hyödyntää kaikissa jäsenmaissa.

– Monet asiat on järkevämpää tehdä yhteistyössä kuin yksin, hän toteaa.

Tietoarkisto sitoutuu CESSDAn vaatimuksiin

CESSDAn jäsenenä Suomi on sitoutunut maksamaan CESSDAn jäsenmaksua ja sitä kautta tukemaan organisaatiota. CESSDAn rahoitus koostuukin lähes kokonaan jäsenmaiden suorittamista jäsenmaksuista.

Myös Tietoarkisto sitoutuu tiettyihin vaatimuksiin, joita CESSDA on palveluntuottajillensa asettanut.

– Kaikkien CESSDAn palveluntuottajien on esimerkiksi hankittava luotettavuudesta kertova CTS eli Core Trust Seal

-sertifikaatti, Laaksonen kertoo. CTS korvaa Data Seal of Approval -sertifikaatin.

Tietoarkisto sai DSA-sertifikaatin ensimmäisen kerran vuonna 2014 ja uudistettujen vaatimusten mukaisen CTS-sertifikaatin syksyllä 2017, jolloin se oli Euroopassa Tietoarkiston lisäksi vain saksalaisella GESISillä.

Lisäksi CESSDAn palveluntuottajat sitoutuvat esimerkiksi datan saatavuuteen, pysyviin tunnisteisiin ja aineistojen kuvailumalliin liittyviin politiikkoihin. Yhteisten politiikkojen tavoitteena on, että yhteiskuntatieteilijöille suunnatuista palveluista tulisi CESSDA-maissa mahdollisimman yhteentoimivia.

Myös CESSDAn omien palveluiden rakentaminen vaatii palveluntuottajilta yhtenäisiä toimintamalleja. Esimerkiksi yhteinen aineistoluettelo ei olisi mahdollinen, jos kaikki palveluntuottajat kuvailisi-

vat aineistonsa eri tavoilla.

Tietoarkisto tekee mahdollisuuksien mukaan töitä sen eteen, että myös Suomessa eri tahojen kehittämät palvelut toimisivat yhteen CESSDAn palveluiden kanssa.

– Ihanteellista olisi, jos voisimme toimia linkkinä kotimaisten ja eurooppalais-ten palveluiden välillä, Laaksonen sanoo.

Aktiivista toimintaa CESSDassa

Tietoarkisto osallistuu CESSDAn palveluiden, politiikkojen ja työkalujen kehittämiseen monissa eri projekteissa.

Suomi johtaa esimerkiksi Metadata Management -hanketta, jossa CESSDAn palveluntuottajille on kehitetty yhteinen kuvailutietomalli.

Lisäksi Tietoarkisto on vuonna 2018 mukana aineistohallintakoulutusta, kysymyspankkia, aineistoluettelo, palvelun-

tuottajien luotettavuutta ja teknistä infrastruktuuria kehittämissä projekteissa.

– Tietoarkistossa on paljon sellaista osaamista, mitä CESSDassa on voitu hyödyntää, Laaksonen kehuu.

Tällä hetkellä Laaksonen odottaa erityisesti sitä, että CESSDAn tutkijoille suunnatut palvelut kuten aineistoluettelo ja kysymyspankki saadaan käyttöön.

– Ennen konkreettisten palveluiden valmistumista CESSDAn toiminta on varmasti tuntunut tutkijoista melko abstraktilta, hän arvelee.

Kun palvelut valmistuvat, Laaksonen toivoo, että niitä aletaan myös aktiivisesti markkinoida tutkijoille ja opiskelijoille ympäri Eurooppaa.

– Palveluista ja hienosta infrastruktuurista ei ole hyötyä, jos tutkijat eivät ala käyttää niitä.

TIETOARKISTO CESSDASSA

- > Opetus- ja kulttuuriministeriö lähetti Suomen jäsenyyshakemuksen CESSDA ERIC:iin lokakuussa 2017, ja CESSDAn yleiskokous hyväksyi hakemuksen saman vuoden marraskuussa.
- > Suomi oli CESSDAn jäsen ja Tietoarkisto Suomen kansallinen palveluntuottaja jo kertaalleen ennen kuin CESSDasta tuli ERIC. Vuonna 2013 alkanut jäsenyys oli kuitenkin CESSDA ERICin ensimmäiset kuukaudet tauolla, koska Suomessa eduskunnan piti tehdä päätös ERIC-konsortion jäsenyyden hakemisesta.

- > Euroopan kansallisten Tietoarkistojen kattojärjestönä CESSDA on toiminut jo vuodesta 1976 alkaen, ja Tietoarkisto liittyi järjestömuotoisen CESSDAn jäseneksi heti 2000-luvun taitteessa.
- > Kaiken kaikkiaan Tietoarkisto on siis ollut mukana CESSDassa ja sen kehittämisessä jo lähes 20 vuotta.

TEKSTI JA KUVA: KAISA JÄRVELÄ

Väestön ikääntyminen on Euroopan yhteinen seikkailu

Suomi pääsi vihdoin mukaan ikääntyvien eurooppalaisten terveyttä, eläköitymistä ja hyvinvointia kartoittavaan SHARE-hankkeeseen. Suomen tutkimusta johtava Anna Rotkirch Väestöliitosta uskoo, että koko Euroopan unionin kattavasta vertailuaineistosta voi löytyä vastaus muun muassa siihen, miksi ihmisillä on Suomessa vähemmän terveitä elinvuosia kuin muissa Pohjoismaissa.

On Suomen onni, että yli 50-vuotiaiden eurooppalaisten elämää syväluotaava SHARE-tutkimus on ERIC. Sen ansiosta Euroopan Komissio päätti rahoittaa kyselyn seitsemännen keruuaallon kaikissa niissä EU-maissa, jotka eivät vielä olleet lähteneet mukaan vuonna 2004 alkaneeseen tutkimukseen.

Rahoituspäätöksen ansiosta ensimmäinen SHARE-Suomi-aineisto kerättiin Väestöliiton johdolla keväällä 2017.

– Henkilökohtaisesti olen palanut halusta saada SHARE Suomeen jo pitkään, tutkimusta johtava **Anna Rotkirch** Väestöliitosta kertoo.

Joka toinen vuosi toteutettavat SHARE-kyselyt selvittävät laajasti Euroopan 50 vuotta täyttäneen väestön eläköitymiseen, terveyteen ja hyvinvointiin liittyviä kysymyksiä. Tutkijoiden vapaasti käytettävissä olevassa aineistossa on monille eri tieteenaloille sopivaa tietoa muun muassa vastaa- jien fyysisestä ja psyykkisestä terveydestä, sosioekonomisesta asemasta ja sosiaalisista verkostoista.

SHARE-kyselyä on hiottu kansainvälisesti niin, että aineisto on koko Euroopan laajuisesti vertailukelpoinen. Pitkittäis- ja paneeliulottuvuudet mahdollistavat yhteiskunnissa vuosien kuluessa tapahtuvien muutosten analysoimisen.

Rekisterit eivät kerro kokemuksista

SHARE-tutkimukseen liittymistä valmistettiin Suomessa ensimmäisen kerran jo vuosia sitten, mutta hanke kaatui viime metreillä. Ulkopuolelle jäämistä perusteltiin muun muassa sillä, että Suomessa on hyvät ja kattavat rekisterit.

– Rekisterit mahdollistavat pitkittäistutkimuksen, mutta ne eivät kerro mitään sellaisista asioista kuin subjektiivinen hyvinvointi, onnellisuus, parisuhdeytyytyisyys tai esimerkiksi kokemukset isovanhemmudesta, Rotkirch huomauttaa.

"Rekisteritietojen huono puoli on myös se, ettei niitä voi vertailla muiden EU-maiden kanssa, koska muualla ei ole samanlaisia rekistereitä."

– Rekisteritietojen huono puoli on myös se, ettei niitä voi vertailla muiden EU-maiden kanssa, koska muualla ei ole samanlaisia rekistereitä.

Rotkirchin mielestä SHAREN ulkopuolelle jättäytyminen oli verrattavissa siihen, että Suomi olisi jäänyt pois PISA-tutkimuksesta.

– Jos emme olisi osallistuneet PISAan, emme olisi koskaan saaneet tietää, että olemme koulutuksessa ja -opetuksessa maailman parhaita, hän vertaa.

Nyt Suomi pääsee mukaan parhaassa tapauksessa neljään SHARE-kyselyn keruuaaltoon. Seuraava, aivoihin, oppimi-

seen ja muistiin pureutuva SHARE-aineisto kerätään vuonna 2020. Koko hanke päättyy tämänhetkisen suunnitelman mukaan vuonna 2024, jolloin se on kestänyt kaikkiaan 20 vuotta.

– Toivon, että Suomeen saataisiin SHAREsta vähintään kaksi aaltoa, ja mielellään kaikki loput neljä. Yleensä pitkittäistutkimukseen tarvitaan vähintään kolme aaltoa, koska trendi syntyy kolmesta pisteestä, Rotkirch toteaa.

Suurin vahvuus on aineiston vertailtavuus

Rotkirch arvioi, että SHARE-aineistojen tärkein ominaisuus on Suomen näkökulmasta niiden vertailtavuus.

Hän uskoo, että aineistosta voisi löytyä vastaus esimerkiksi siihen, miksi suomalaisilla on tällä hetkellä selvästi vähemmän terveitä elinvuosia kuin ruotsalaisilla, tanskalaisilla tai norjalaisilla.

– Pelkkää elinikää mitatessa Suomi kuuluu selvästi Pohjoismaihin, mutta terveyden elinvuosien määrässä laahaamme Baltian maiden tasolla, Rotkirch kertoo.

Suomessa siis eletään jostain syystä pitkään, mutta sairaina.

Koko EU:n kattava SHARE-aineisto tarjoaa ainutlaatuisen mahdollisuuden selvittää, mistä erot terveyden elinvuosien määrässä eri maiden välillä johtuvat.

Parhaassa tapauksessa aineisto voi kertoa hyvinkin suoraan, mitkä asiat Suomessa toimivat terveen vanhuuden näkökulmasta hyvin jo nyt, ja mihin pitäisi ottaa mallia muualta Euroopasta.

– Jos ongelma näyttää vertailuaineiston perusteella olevan esimerkiksi suomalaisen vähäisissä sosiaalisissa suhteissa tai työelämän kuormittavuudessa, asia vaatii yhteiskunnallisia toimia.

Rotkirch huomauttaa, että terveet elinvuodet ovat asia, jota ikääntyneet itse pohjivat paljon. Harva tahtoo elää satavuotiaaksi, jos viimeisten kahdenkymmenen

vuoden aikana ei pysty enää liikkumaan tai puhumaan.

Myös päättäjiä kiinnostaa, kuinka kauan ikääntyvä väestö pysyy terveenä ja pärjää yksin.

– Yhteiskuntaa rasittavat eniten ne vuodet, jolloin ihminen makaa vuodepotilaana ja tarvitsee paljon kalliita hoitoja, Rotkirch toteaa.

SHARE 2017 kävi läpi ihmisen elämänsä

Väestöliittoa kiinnostavat SHARE-aineistossa erityisesti hyvinvointiin ja ihmisuhteisiin liittyvät asiat, esimerkiksi onnellisuus, sosiaaliset suhteet ja sukupolvien välinen vuorovaikutus.

– Yksi hirveän mielenkiintoinen aihe on isovanhemmuus, mutta kiinnostavaa on myös se, miten lapsettomuus ja lapsenlapsettomuus vaikuttavat ikääntymiseen, Rotkirch kertoo.

Vuonna 2017 kerätyn SHARE-aineiston teemana oli uusissa maissa SHARE-life, joka on muissa maissa toteutettu jo aiemmin. Teemakysymyksissä käytiin läpi koko ihmisen elämänsä: esimerkiksi työhistoria, asumishistoria, elämän tärkeimmät käännekohtat ja se, millainen vastaajan lapsuudenperhe oli.

Teemaosiossa kysyttiin myös, minkä vaiheen vastaaja koki elämässään erityisen onnelliseksi.

– Tällainen tieto on subjektiivista, mutta todella kiinnostavaa, eikä sitä löydy rekistereistä, Rotkirch huomauttaa.

Elämänsä-aihe teemassa häntä itseään kiinnostaa erityisesti, mitkä vaiheet ihminen on kokenut onnellisiksi ja mitkä onnettomiksi. >

Suomella ei ole vielä rahoitusta SHARE-kyselyn tulevia aaltoja varten. Anna Rotkirch Väestöliitosta toivoo, että rahoitus järjestyisi ja Suomi pääsisi hyödyntämään kyselyn pitkäjänteisyyttä.

Monien tutkimusten mukaan lasten saaminen ei lisää onnellisuutta, vaan päinvastoin vähentää sitä etenkin parisuhteessa. Toiset tutkimukset kuitenkin osoittavat, että vanhempien onnellisuus romahtaa aluksi, mutta lasten aikuistuttua vanhemmat ovat hieman onnellisempia kuin muut. Tästä näkökulmasta lasten hankkiminen siis kannattaisi pitkällä tähtäimellä.

– Tähän keskusteluun kiinnostaisi saada tietoa siitä, kuinka moni SHAREN 70- tai 80-vuotiaista vastaajista sanoo, että pikkulapsivuodet olivat elämän onnettominta aikaa ja kuinka moni haikailee jälkikäteen juuri niiden perään.

SHARE 2017 -aineistosta Väestöliitto saa uutta tietoa myös ikääntyvien parisuhdetyytyväisyydestä, josta liitettiin Suomen kyselyyn erillinen lomake.

– Ikääntyvien ihmisten parisuhdetyytyväisyys on hirveän kiinnostava asia. Esimerkiksi 30-vuotiaana naimisiin menevä pariskunta saattaa elää yhdessä jopa 70 vuotta, Rotkirch huomauttaa.

Lisälomakkeessa kysyttiin esimerkiksi yleisestä parisuhdetyytyväisyydestä, työn- jaosta parisuhteessa, vapaa-ajan käytöstä, mustasukkaisuudesta, riidanaiheista ja seksielämästä.

Väestön ikääntyminen ei ole vain ongelma

Rotkirch toivoo, että SHARE-tutkimuksen myötä ikääntymiseen saataisiin Suomessa myös uusia positiivisia näkökulmia.

– Väestön ikääntyminen nähdään usein vain haasteena ja ongelmana, vaikka useimmat meistä haluavat elää pitkään, hän huomauttaa.

Rotkirchin mielestä ikääntymiskeskustelussa ei voi olla kyse vain siitä, kuka yhteiskunnassa rahoittaa vanhenemisen tai esimerkiksi ikääntyneiden sairaalahoidon.

– Meidän pitäisi olla paljon laajemmin kiinnostuneita siitä, miltä ikääntymisen muuttamat yhteiskunnat näyttävät ja miltä niissä tuntuu elää.

– Väestön ikääntymistä kannattaisi lähestyä seikkailuna, koska emme vielä tiedä, mihin se yhteiskuntamme lähivuosina vie. Elämme koko Euroopassa täysin ainutlaatuista, jännittävää aikaa, Rotkirch innostuu.

> **SHARE-tutkimuksen aineistot ovat saatavilla ilmaiseksi tutkimuskäyttöön SHARE Research Data Centerin kautta.**
<https://share-project.centerdata.nl/sharedatadissemiation/>

iStock

SHARE on valtava vertailuaineisto ikääntyvien eurooppalaisten elämästä

- SHARE on lyhenne sanoista Survey of Health, Ageing and Retirement in Europe.
- Tutkimuksen kohteena ovat yli 50-vuotiaat eurooppalaiset ja heidän puolisonsa.
- Kysymykset käsittelevät muun muassa vastaajien terveyttä, sosioekonomista asemaa, sosiaalisia verkostoja ja perhesuhteita.
- Aineistoja on kerätty Euroopassa vuodesta 2004 asti.
- Maittain edustava ja kansainvälisesti vertailukelpoinen aineisto kerätään käyntihaastatteluina joka toinen vuosi.
- Aineisto kattaa tällä hetkellä kaikki EU-maat ja kaksi muuta maata.
- SHARE sai ERIC-aseman maaliskuussa 2011 ollen ensimmäinen ERIC.
- Hanke saa rahoitusta muun muassa EU:n Horizon 2020 -tutkimusohjelmasta ja kansallisista lähteistä.
- Aineistot ovat ladattavissa ilmaiseksi tutkimuskäyttöön SHARE Research Data Centerin kautta.
- Viimeisin aineisto (SHARE 2015) on julkaistu tutkijoille keväällä 2017. Sen teemana olivat ikääntyvien sosiaaliset suhteet.
- Aineistolla on ympäri maailman yli 6000 rekisteröitynyttä käyttäjää.
- Monitieteisiä aineistoja käytetään muun muassa epidemiologian, gerontologian, taloustieteen, sosiologian ja sosiaalipolitiikan tutkimuksissa.
- SHARE-aineistot on harmonisoitu yhdysvaltalaisen U.S. Health and Retirement Study (HRS) ja brittiläisen English Longitudinal Study of Ageing (ELSA) kanssa.
- SHARE-keskus sijaitsee Münchenissä, väestön ikääntymisen taloudellisiin vaikutuksiin erikoistuneessa tutkimuskeskuksessa MEAssa. MEA on Max-Planck-instituutin alainen sosiaalioikeuden ja sosiaalipolitiikan yksikkö.
- SHAREN tavoitteena on auttaa tutkijoita ymmärtämään väestön ikääntymisen vaikutuksia ja näin auttaa poliitikkoja tekemään terveyttä ja sosiaali- ja talouspolitiikkaa koskevia päätöksiä ikääntyvässä Euroopassa.

Lähde: share-project.org

TEKSTI JA KUVA: KAISA JÄRVELÄ

ESS-tutkimus todistaa, että Eurooppa on suvaitsevaisempi kuin ennen

Vuodesta 2002 lähtien yli 20 maassa kerätty ESS-kyselytutkimusaineisto tarjoaa luotettavaa ja vertailukelpoista tietoa eurooppalaisten yhteiskuntien muutoksesta. Suomi on ollut tutkimuksessa mukana alusta asti.

Uutisia ja sosiaalista mediaa seuraamalla voisi päätellä, että arvot muuttuvat Euroopassa jatkuvasti kovempaan suuntaan. Kansainvälinen huippututkimus kuitenkin osoittaa päinvastaista: eurooppalaiset ovat nykyään selvästi hyväksyvämpiä ja vapaamielisempiä kuin viisitoista vuotta sitten.

– Maahanmuuttajiin suhtaudutaan aiempaa myönteisemmin, ja erityisesti homoseksuaaleihin liittyvät asenteet ovat selvästi hyväksyvämpiä kuin viisitoista vuotta sitten, kertoo sosiaalipolitiikan professori **Heikki Ervasti** Turun yliopistosta.

Esimerkiksi Suomessa homoseksuaaleihin suhtautuminen oli ESS-tutkimuksen mukaan vielä 2000-luvun alussa melko kielteistä, mutta tilanne on muuttunut selvästi.

– Homovastaisuus erotti meidät aiemmin muista Pohjoismaista, mutta nyt olemme suvaitsevaisuudessa jo ihan muiden kyljessä kiinni, Ervasti iloitsee.

Kyselyn arvo kasvaa joka kierroksella

European Social Survey (ESS) -tutkimuksen Suomen kansallisen koordinaattorina toimiva Heikki Ervasti on päässyt seuraamaan eurooppalaisten asenteita ja niiden muutoksia aitiopaikalta jo yli viisitoista vuotta.

"Ensimmäinen ESS-aineisto kerättiin Euroopassa vuonna 2002, ja Suomi oli mukana heti ensimmäisellä kierroksella."

Ensimmäinen ESS-aineisto kerättiin Euroopassa vuonna 2002, ja Suomi oli mukana heti ensimmäisellä kierroksella. Sittemmin kysely on toteutettu säännöllisesti joka toinen vuosi yli 20 Euroopan maassa.

– Ihmisten arvot muuttuvat hitaasti, mutta viidentoista vuoden jälkeen yhteiskunnalliset muutokset alkavat jo näkyä aineistossamme, Ervasti kertoo.

Tutkimuksen merkitys kasvaakin jokai-

sen keruukierroksen myötä. Tuorein, vuonna 2016 kerätty aineisto on julkaistu tutkijoiden, opiskelijoiden ja opettajien käyttöön viime lokakuussa, ja seuraava keruuaalto käynnistyy syksyllä 2018. Tutkimusta on tarkoitus jatkaa niin pitkään kuin mahdollista.

Ydinmoduuli ja ajankohtaisia teemoja

ESS-tutkimus koostuu vuodesta toiseen samana pysyvistä ydinmoduulista ja 2–3 vaihtuvasta moduulista. Ydinmoduuli kartoittaa muun muassa vastaajien poliittisia asenteita, sosiaalista luottamusta ja yhteiskunnallista osallistumista.

Vaihtuvien moduulien teemoista päätetään kullakin keruukierroksella kansainvälinen asiantuntijaryhmä. Teemat valikoituvat muun muassa aiheen ajankohtaisuuden ja teoreettisen mielenkiinnon perusteella. Tuoreimmassa, vuonna 2016 kerättyssä kyselyssä teemamoduulit käsittelivät hyvinvointipolitiikkaa sekä ilmasto- ja energiakysymyksiä.

– Näiden teemojen ajankohtaisuudesta ei kenenkään varmasti tarvitse kiistellä, Ervasti toteaa.

Aiempina vuosina vaihtuvien moduulien kysymykset ovat käsitelleet esimerkiksi maahanmuuttoa, terveyttä, työtä ja perhettä. >

MIKÄ ESS ERIC?

- > European Social Survey (ESS) on joka toinen vuosi kerättävä kyselytutkimus, joka kartoittaa eurooppalaisten arvoja, uskomuksia, asenteita ja käyttäytymistä.
- > Tutkimuksen perusjoukkoukuna on 15 vuotta täyttänyt, yksityisissä kotitalouksissa asuva väestö. Vastaajat on poimittu kyselyyn yksinkertaisella satunnaisotannalla.
- > Kyselyt toteutetaan kaikissa maissa käyntihaastatteluina.
- > ESS-tutkimus hyväksyttiin ERICiksi marraskuussa 2013.

- > Yli 20 maata kattavan tutkimuksen keskustoimisto on Britanniassa Lontoon City Universityssä.
- > Tutkimusta ohjaa tieteellinen johtoryhmä, ja Suomen kansallisen koordinaattorina toimii professori Heikki Ervasti Turun yliopistosta.
- > ESS-aineistojen arkistoinnista ja jakelusta vastaa Norjan tietoarkisto NSD yhdessä muiden kansallisten tietoarkistojen kanssa.

Turun yliopiston sosiaalipolitiikan professori Heikki Ervasti kertoo tienneensä jo yli 15 vuotta sitten, että ESS-kyselyistä kehittyisi täysin ainutlaatuinen tutkimushanke.

Huippuunsa hiottu tutkimus

– ESS-tutkimuksen laatuksiteerit ovat aivan omaa luokkaansa, Ervasti kehuu.

Kaikkea tutkimuksen otannasta haastattelulomakkeen kääntämiseen ja kenttätyöhön sääntelevät tarkat kansainväliset säännöt. Jokainen yksityiskohta on hiottu niin, että eri maissa eri kielillä kerätyt kyselyt ovat keskenään aidosti vertailukelpoisia.

Aineiston keräämisen lisäksi ESS-tutkimuksen tavoitteena on ollut alusta asti kehittää sosiaalitieteellisiä mittareita ja ratkaisuja vertailevan survey-tutkimuksen ongelmiin.

– Meille on syntynyt vuosien varrella omat hyväksi havaitut tavat mitata monenlaisia asioita, kuten tuloja, koulutusta ja uskonnollisuutta, Ervasti kertoo.

Mittareita myös hiotaan jatkuvasti entistä paremmiksi.

Opiskelijat suurin käyttäjäryhmä

Yksi ESS-kyselyn vahvuuksista on se, että aineistot sopivat monille eri tieteenaloille ja lukemattomiin erilaisiin tutkimuskysymyksiin.

– Poikkitieteellistä aineistoa käyttävät niin ekonomit, tilastotieteilijät, sosiaaliteitelijät, politiikantutkijat kuin psykologitkin, Ervasti kertoo.

Eurooppalaisten yhteiskuntien tilasta kertova aineisto kiinnostaa sekä tutkijoita että päättäjiä, mutta suurin käyttäjäryhmä kaikissa ESS-maissa on Ervastin mukaan opiskelijat.

– Moni opettaja käyttää ESS-aineistoa metodikursseillansa, koska aineisto on laadukas ja aihepiiriltään niin laaja, että siitä löytyy jotain kiinnostavaa analysoitavaa jokaiselle opiskelijalle, Ervasti kertoo.

Pohjoismaiden hyvinvointi erottuu

Ervasti on itse analysoinut aineistoa monesta näkökulmasta, mutta erityisesti häntä ovat kiinnostaneet maahanmuuton ja hyvinvointipolitiikan kysymykset.

Yksi kiinnostavimmista havainnoista on ollut se, miten radikaalisti pohjoismainen yhteiskuntatyyppi eroaa muista eurooppalaisista yhteiskunnista.

Ervasti on havainnut, että esimerkiksi yleinen luottamus, hyvinvointi, onnellisuus ja luottamus instituutioihin erottavat Pohjoismaat selvästi muista Euroopan maista.

– Erot osoittavat, että hyvinvointi on seurausta hyvinvointipolitiikasta, mikä taas tarkoittaa, että yhteiskuntapolitiikalla saadaan aidosti asioita aikaan, Ervasti tulkitsee.

Toisaalta hän huomauttaa kyselytulosten kertovan myös, että jos politiikan kurssi Pohjoismaissa käännetään, huonoilla päätöksillä voidaan saada paljon ikäviä yllätyksiä aikaan.

– Merkkejä tällaisesta kehityksestä on valitettavasti ollut jo ilmassa.

Kysely auttaa ymmärtämään Eurooppaa

ESS-tutkimuksen Suomen aineistonkeruuta on rahoittanut perinteisesti Suomen Akatemia. Nyt Suomi on hakenut virallista ESS-jäsenyyttä, mikä tarkoittaa jatkossa entistä vahvempaa sitoutumista hankkeeseen.

Ervasti itse pitää tärkeänä, että hankkeen rahoitus on vakaalla pohjalla.

– Jos aikasarjan Suomen osalta katkaisisi, se olisi keskeneräisen työn lopettamista, hän perustelee.

Ervasti uskoo, että Brexitin kaltaiset yhteiskunnalliset mullistukset ovat viime vuosina auttaneet kansalaisia ja päättäjiä ymmärtämään yhteiskuntatieteiden ja laadukkaiden tutkimushankkeiden arvon.

ESS-tutkimuksen kaltaisten, säännöllisesti samanlaisina toistettavien, kyselyiden ansiosta tutkijoiden ja päättäjien on mahdollista ymmärtää yhteiskunnallisten mullistusten syitä ja seurauksia.

– Ilman ESS:n kaltaisia kyselyitä meidän olisi kovin vaikea analysoida, mikäsi ympärillämme tapahtuu sellaisia asioita kuin tapahtuu, Ervasti toteaa.

> **ESS-tutkimuksen Suomen aineistot ovat vapaasti ladattavissa Tietoarkiston Ailasta. Kaikki kansainväliset aineistot ovat englanninkielisinä saatavilla ESS-tutkimuksen omilla verkkosivuilla.**

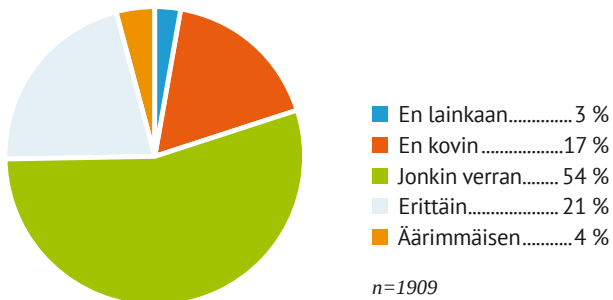
Ilmastonmuutos huolestuttaa suomalaisia

Viimeisimmässä, vuonna 2016 kerätyssä, European Social Survey -tutkimuksessa uusina teemoina ovat ilmastonmuutos ja energia. Kyselyssä kartoitettiin muun muassa eurooppalaisten mielipiteitä ilmastonmuutoksesta, joka ilmiönä koskettaa laajasti koko maailmaa.

Ilmasto-oppaan mukaan maapallon lämpötila on ollut nousussa ja vuosi 2016 oli ennätyskellisen lämmin. Maailman ilmatieteen järjestön, WMO:n, mukaan myös vuosi 2017 sijoittuneen mittaus-historiassa lämpötilaltaan kolmen lämpimimmän vuoden joukkoon. Ilmaston lämpenemisen on todettu aiheuttavan muun muassa jäätiköiden kutistumista ja valtamerien pinnan nousua.

ESS:n perusteella yli 90 prosenttia suomalaisista pitää ilmiötä todellisena ja ajattelee ilmaston olevan muuttumassa. Kehitys myös huolestuttaa valtaosaa suomalaisista. Neljäs osa vastaajista on äärimmäisen tai erittäin huolestunut tilanteesta. Yli puolet vastaajista on jonkin verran huolestunut ilmastonmuutoksesta.

Kuinka huolestunut olet ilmastonmuutoksesta?

(ESS Suomen aineisto 2016)

Uusiutuvan energian tukemista julkisin varoin kannatetaan

ESS-tutkimuksessa kysyttiin lisäksi erilaisista toimenpiteistä, joiden avulla ilmastonmuutosta voitaisiin hidastaa. Suomessa valtion tasolla tärkeiksi keinoiksi ilmasto- ja energiapoliittisten tavoitteiden täyttämiseksi on määritelty energiansäästöön ja energiatehokkuuteen panostaminen. Vuoteen 2020 mennessä Suomessa on tarkoituksena lisätä uusiutuvan energian osuutta sähkön loppukulutuksesta.

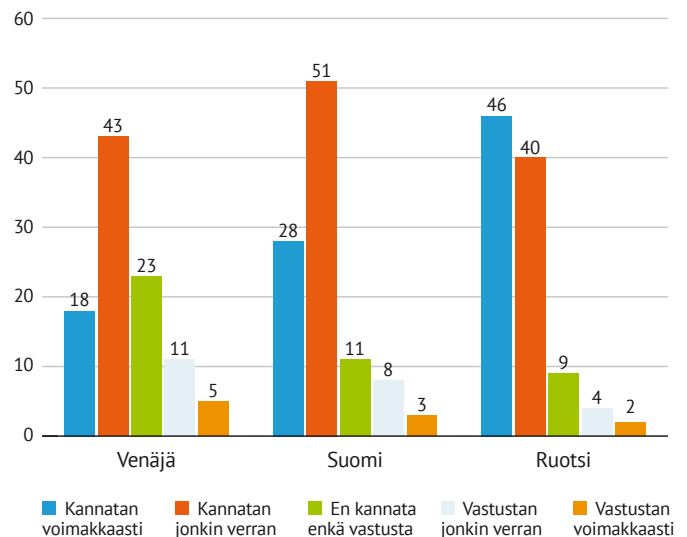
ESS:n mukaan suomalaisista 79 prosenttia kannattaa voimakkaasti tai jonkin verran sitä, että uusiutuvaa energiaa, kuten tuuli- ja aurinkovoimaa, tuetaan julkisin varoin ilmastonmuutoksen hidastamiseksi. Vain kymmenys vastaajista vastustaa tätä.

Kun suomalaisten näkemyksiä verrataan naapurimaihin Ruot-

siin ja Venäjään, näkemuseroja on havaittavissa. Ruotsissa 86 prosenttia vastaajista kannattaa voimakkaasti tai jonkin verran uusiutuvan energian tukemista julkisin varoin, kun Venäjällä hieman yli puolet vastaajista suhtautuu tähän myönteisesti.

ESS-aineisto mahdollistaa perehtymisen eurooppalaisten yhteiskunnallisiin mielipiteisiin monipuolisesti. Aineiston englanninkieliset versiot ovat ladattavissa ESS:n sivuilta. Suomenkielinen Suomen aineisto tulee vapaasti ladattavaksi Tietoarkiston palveluportaali Ailaan alkuvuodesta 2018.

Missä määrin kannatat tai vastustat seuraavia toimenpiteitä ilmastonmuutoksen hidastamiseksi? Uusiutuvan energian, kuten tuuli- ja aurinkovoiman tukeminen julkisin varoin.

Vastaukset on painotettu PWEIGHT-painomuuttujalla, joka korjaa vastaukset vastaamaan väestön kokoa tilanteessa, jossa vertaillaan kahden tai useamman maan aineistoja keskenään. (ESS aineistot 2016: Suomi, Ruotsi ja Venäjä)

Lisätietoja

> **Aineisto: ESS Round 8: European Social Survey Round 8 Data (2016). Data file edition 1.0. NSD - Norwegian Centre for Research Data, Norway – Data Archive and distributor of ESS data for ESS ERIC.**

> **ESS-aineistot maittain: europeansocialsurvey.org/data/country_index.html**

> **Suomen aineisto julkaistaan Tietoarkistossa alkuvuodesta 2018 aineistonumerolla FSD3217.**

> **Ilmasto-opas verkossa: ilmasto-opas.fi**

TEKSTI JA KUVA: KAISA JÄRVELÄ

Jos tutkit ääntä, tekstiä tai videota – tutustu Kielipankkiin

Myös yhteiskuntatieteilijän kannattaa hyödyntää Kielipankin aineistoja ja palveluita, kuten valtavaa Suomi24-aineistoa, uutta Eduskunnan täysistunto -aineistoa ja monipuolisia hakutyökaluja.

FIN-CLARINin missio on va-
kuuttava: ”Autamme huma-
nististen tieteiden tutkijoita
poistamalla turhat tutkimuksen hidasteet. Saatamme aineistot sähköiseen muotoon, mahdollistamme sisältöhaun ja järjestämme aineistojen pitkäaikaissäilytyksen, uudelleenkäytön ja käyttöoikeuksien hallinnan”, konsortio lupaa verkkosivuillaan.

Tutkijalle FIN-CLARINin palvelut konkretisoituvat parhaiten Kielipankissa, jossa on teksti-, puhe- ja videoaineistojen lisäksi myös näyttävä valikoima tutkimusta helpottavia työkaluja.

Monipuolisessa aineistokokoelmassa on muun muassa sanoma- ja aikakauslehtiä, verkkokeskusteluja ja muita internet-aineistoja, kirjallisuutta ja käsikirjoituksia, monikielisiä aineistoja sekä avoimia sanakirjoja. Viime vuosina huomiota on saanut erityisesti valtava Suomi24-verkkokeskusteluaineisto.

Kaikki Kielipankin palvelut ovat käyt-

täjälle maksuttomia, ja vaikka FIN-CLARINin missiossa on mainittu erityisesti humanistit, myös yhteiskuntatieteilijöiden kannattaa jatkaa lukemista.

Minkä alojen aineistoja Kielipankkiin voi arkistoida, FIN-CLARINin projektisuunnittelija *Mietta Lennes*?

– Periaatteessa meille sopii mikä tahansa aineisto, jossa on juoksevaa puhetta tai tekstiä. Olennaista on, että voimme tarjota aineistoon kieliteknologisilla työkaluillamme jotain lisäarvoa, esimerkiksi helpottaa erilaisten hakujen tekemistä aineistosta.

– Kielipankin kautta voidaan välittää tutkimus- ja opetuskäyttöön myös sellaisia aineistoja, joita ei ole mahdollista näyttää julkisesti. Tällaiset aineistot voivat olla tarvittaessa vain kirjautuneiden käyttäjien tai pelkästään henkilökohtaisen käyttöoikeuden saaneiden tutkijoiden käytettävissä.

Otatte vastaan myös videoaineistoja. Onko niiden suhteen jotain rajoitteita?

– Äänitteet ja videot sisältävät lähes aina henkilötietoja, joten niitä voidaan välittää tutkittavien suostumuksen perusteella. Tietyn tyyppiin, niin sanottuja arkaluonteisia henkilötietoja sisältäviin aineistoi-

hin, liittyy vielä lisärajoituksia, mutta niidenkin arkistoinnista voidaan tapauskohtaisesti neuvotella.

– Toivomme, että meille toimitettavat videoaineistot olisivat ainakin suurelta osin valmiiksi litteroituja. Litterointia tai aiemmin tehdyn litteraatin kohdistamista äänitteisiin voi helpottaa automaattisilla työkaluilla, joita pääsee käyttämään Kielipankin kautta.

Suomi24-aineistonne on saanut paljon julkisuutta. Mitä muita aineistojanne tutkijat käyttävät erityisen ahkerasti?

– Muun muassa Kansalliskirjaston sanoma- ja aikakauslehtikorpus on hyvä ja paljon käytetty kokonaisuus. Siinä on Kansalliskirjaston digitoimat sanomalehdet aina 1800-luvun alusta asti. Aineistoa hyödyntävät paljon esimerkiksi historian tutkijat.

Mitä kiinnostavia aineistoja Kielipankkiin on tulossa lähitulevaisuudessa?

– Eduskunnan täysistuntoaineisto on hieno kokonaisuus. Täysistuntokeskusteluista tehdyt litteraatiot ovat jo käytettävissä Korp-hakuliittymän kautta, ja Kielipankkiin on pian tulossa versio, jossa käyttäjä pääsee katsomaan minkä tahansa hakutuloksissa esiintyvän kohdan suoraan alkuperäisestä videosta.

MIKÄ CLARIN ERIC?

- > CLARIN on lyhenne sanoista Common Language Resources and Technology Infrastructure
- > Kansainvälinen, kielentutkimuksen palveluita kehittävä hanke sai ERIC-aseman helmikuussa 2012.
- > Suomi liittyi virallisesti CLARIN ERICiin marraskuussa 2015.
- > FIN-CLARIN-konsortioon kuuluu joukko suomalaisia yliopistoja, Kotimaisten kielten keskus Kotus ja CSC – Tieteen tietotekniikan keskus.

- > FIN-CLARINin palvelut on koottu Kielipankkiin, jonka kautta tutkijat voivat käyttää erilaisia kieliaineistoja ja kielentutkimuksen työkaluja. Kielipankissa tutkijat voivat myös jakaa ja julkaista omia kielivarojaan.
- > FIN-CLARINin tavoitteena on varmistaa, että kaikki Suomen tutkijat pääsevät mahdollisimman helposti käyttämään eurooppalaisia CLARIN-yhteensopivia kieliaineistoja, ja että ulkomaisille tutkijoille tarjotaan vastaavat mahdollisuudet suomalaisiin aineistoihin.

– Moni suomenkielisten aineistojemme käyttäjä on ilahunut esimerkiksi siitä, että samassa haussa voi hakea kerralla tietyn sanan kaikkia eri taivutusmuotoja, tuumaa Mia Lennes.

– Eduskunta-aineistosta voi tehdä monipuolisesti erilaisia hakuja. Tutkija voi esimerkiksi etsiä tietyn kansanedustajan puheenvuoroja, eduskunnan puhemiehen puheenvuoroja tai tietyn puolueen edustajan puheenvuoroja.

– Yleisradion kanssa neuvottelemme mahdollisuudesta saada Kielipankkiin YLEn uutislähetystyksiä. Aineisto olisi monelle tutkijalle hyödyllinen, koska sitä on vaikea alkaa itse koota.

Mitä hyötyä Kielipankin työkaluista on tutkijalle?

– Automaattiset aineiston järjestämismenetelmät ja hakutoiminnot auttavat, kun tutkijan pitää ottaa haltuunsa isoista tekstimassoista koostuva aineisto.

– Kielipankin aineistoihin olemme tehneet työkaluillamme tutkijan puolesta jo paljon jäsennystyötä, josta on apua muillekin kielentutkijoille. Moni suomenkielisten aineistojemme käyttäjä on ilahunut esimerkiksi siitä, että samassa haussa

voi hakea kerralla tietyn sanan kaikkia eri taivutusmuotoja.

Entä onko tutkijoiden käyttöön luvassa uusia työkaluja?

– Hiemme parhaillaan uutta Mylly-työkalua, jonka tarkoituksena on auttaa tutkijoita heidän omien aineistojensa käsittelyssä. Työkalu on jo tutkijoiden kokeiltavissa. Vastaavanlainen CSC:n kehittämä Chipster-palvelu on ollut käytössä luonnontieteiden puolella jo aikaisemmin ja sitä on hyödynnetty monenlaisessa data-analyysissä ja visualisointityössä. Mylly on siis kieliaineistoille sovitettu Chipster-versio.

– Tutkijan tarvitsee vain ladata puhe- tai tekstiaineistonsa Myllyyn ja valita valikosta, millä työkalulla haluaa sitä käsitellä. Esimerkiksi ääniaineistolle voi tehdä ensin automaattisen puheentunnistuksen, sitten automaattisen jäsennyksen tunnistetulle tekstille, ja sen jälkeen joko jatkaa annotoidun aineiston tutkimista Myllyssä tai ladata sen vaikkapa Excel-tauluk-

kona työstettäväksi omalle koneelle.

– Komentorivityökaluja ei tarvitse missään vaiheessa käyttää, vaan Mylly hoitaa kaiken tutkijan puolesta.

– Toisin kuin monissa verkosta löytyvissä kaupallisissa palveluissa, Myllyä käyttävä tutkija voi luottaa siihen, että Myllyyn ladatut tiedot pysyvät Suomessa CSC:n palvelimella.

Mitä taitoja Kielipankin käyttäminen vaatii tutkijalta?

– Kielipankissa on kaksi selainpohjaista hakuliittymää: tekstiaineistoja sisältävä Korp ja puhe- ja videoaineistoja sisältävä LAT. Suurin osa Kielipankin aineistoista on käytettävissä joko Korpin, LATin tai molempien kautta.

– Korpin peruskäyttö on helppo oppia joko ohjeidemme avulla tai itse kokeilemalla. LATin käyttö on vähän haastavampaa, mutta olemme pyrkineet siihen, että myös LATin aineistot olisivat haettavissa Korpin kautta. Korpissa olevista linkeistä pääsee helposti katsomaan tai kuuntelemaan LATiin haluamaansa aineiston kohta.

– Kieliaineistojen tutkimista voi myös opiskella FIN-CLARINin järjestämillä verkkokursseilla, jotka ovat kaikille suomalaisille yliopistoille avoimia.

Onko Kielipankissa muuttunut jotain sen jälkeen, kun CLARINista tuli ERIC?

– Ulkomailta pääsee Kielipankin palveluihin käsiksi aiempaa helpommin, kun aineistoihin voi saada käyttöoikeuksia suoraan oman, ulkomaisen yliopistonsa tunnuksilla. Niille joilla ei ole yliopiston tunnuksia, on olemassa yhteinen, eurooppalainen CLARIN-tunnus.

– Toimiva eurooppalainen yhteistyöverkosto helpottaa ja nopeuttaa uusien palveluiden kehittämistä.

TEKSTI JA KUVA: KAISA JÄRVELÄ

Eduskunnan täysistunnot eivät ole pelkkää teatteria!

Eduskunnan pöytäkirjatoimiston erityisasiantuntija **Eero Voutilainen** toimittaa eduskunnan täysistunto-pöytäkirjoja verkkoon julkaistaviksi. Ainutlaatuinen keskustelumateriaali alkoi kiinnostaa siinä määrin, että se päätyi myös Voutilaisen väitöskirjan aineistoksi. Kielipankkiin avattu aineisto odottaa nyt tarjottimella muitakin tutkijoita.

Eduskunnan täysistuntokeskusteluja on haukuttu teatteriksi ja pitkittyneeksi vaalikampanjoinniksi, mutta eduskunnan pöytäkirjatoimiston erityisasiantuntija **Eero Voutilainen** pitää pahoja puheita turhan yksinkertaistavina.

Voutilainen alkoi toimittaa täysistuntokeskusteluja vuonna 2010 ja vakuuttui siitä, että edustajien välillä kuuluu aito vuorovaikutus – joskin monin tavoin erilainen kuin tavallisissa arkikeskusteluissa.

– Tuli into selvittää niitä institutionaalisia lainalaisuuksia, jotka ohjaavat kansanedustajien keskinäistä vuorovaikutusta täysistunnoissa, Voutilainen kertoo.

Keskustelua ohjaavat tarkat normit

Täysistuntoja institutionaalisen vuorovaikutuksena käsittelevän väitöskirjankäsittelyn on tarkoitus valmistua parin vuoden sisällä.

Voutilaisella alkaa olla jo hyvä käsitys siitä, millaisia täysistuntosalin normit ovat ja miten ne vaikuttavat kansanedustajien väliseen keskusteluun.

– Kansanedustajat sosiaalistuvat edustajauransa aikana monenlaisiin kirjoitettuihin ja kirjoittamattomiin sääntöihin. Keskusteluun vaikuttaa myös se, että puheenvuorot on osoitettu muiden kansanedustajien lisäksi äänestäjille, Voutilainen kertoo.

Hän on huomannut, että institutionaaliset normit eivät pelkästään rajoita vuo-

rovaikutusta vaan toimivat myös sen resursseina.

– Esimerkiksi se että täysistunnossa saa puhua vain puhemiehen myöntämällä puheenvuorolla, tuntuu helposti rajoitteelta. Asian kääntöpuoli kuitenkin on, että kansanedustajat oppivat tiivistämään paljon sanottavaa yhteen puheenvuoroon ja siirtymään saman puheenvuoron aikana sujuvasti toiminnosta toiseen.

Voutilainen myöntää, että täysistuntosalin puheenvuorot ovat kaiken muun ohella myös performatiivisia – toisin sanoen sitä pahamaineista teatteria. Hänestä keskustelun performatiivisuudesta ei kuitenkaan tarvitse hermostua.

"Parlamentaariseen demokratiaan kuuluu, että omia näkökulmia ja omaa poliittista identiteettiä voi esittää muille edustajille ja istuntoa seuraaville kansalaisille monella tavalla."

– Parlamentaariseen demokratiaan kuuluu, että omia näkökulmia ja omaa poliittista identiteettiä voi esittää muille edustajille ja istuntoa seuraaville kansalaisille monella tavalla.

Voutilainen huomauttaa, että esittäminen on normaali osa keskusteluja myös muualla kuin eduskunnassa.

– Kaikkiin vuorovaikutustilanteisiin vaikuttaa enemmän tai vähemmän se, millaisen kuvan osapuolet haluavat antaa itsestään.

Tulevat tutkijat pääsevät helpommalla

Voutilainen joutui kokoamaan oman tutkimusaineistonsa eduskunnan verkkosivujen materiaalista ja analysoimaan sitä ensimmäiset vuodet käsityönä. Jos innostus täysistuntokeskustelujen tutkimiseen olisi herännyt vasta tänä vuonna, aineiston hankkiminen ja analysointi olisivat sujuvat huomattavasti helpommin.

Täysistunnot tulivat litteroituina tekstiaineistoina Kielipankin Korp-palveluun helmikuussa 2017, ja myös istunnoista kuvatut videotallenteet julkaistaan Kielipankissa pian.

Aineistosta voi tehdä Kielipankin työkaluilla hakuja käytännössä millä tahansa sanalla, sanan osalla tai sanayhdistelmällä. Esimerkiksi kaikki tietyn kansanedustajan puheenvuorot saa halutessaan tarkasteltavaksi parilla klikkauksella.

Voutilainen huomauttaa, että vuorovaikutustutkijan tarpeisiin Kielipankin litteraatiot eivät riitä, eli esimerkiksi hän olisi joutunut joka tapauksessa tekemään tutkimuksensa litteraatiit itse.

– Vuorovaikutustutkija tarvitsee omaan litteraatioonsa kaiken mahdollisen puheen takelteluista taukoihin ja äänenkorkeuden muutoksiin.

Esimerkiksi poliittisen retoriikan tutkimiseen Kielipankin litteraatiit sen sijaan sopivat hyvin. Niiden pohjana toimivat Voutilaisen ja hänen kollegojensa toimittamat pöytäkirjat, joita on vielä täydennetty Aalto-yliopistossa kehitetyt puheentunnistimen avulla.

Korp on joustava ja helppokäyttöinen

Vaikka Voutilainen joutui tekemään aineistonsa kanssa paljon sellaista työtä, mitä tutkijoiden ei enää tarvitse tehdä, hänkin on päässyt viimeisen vuoden aikana hyödyntämään Kielipankin palveluita.

– Olen hakenut Kielipankin korpukses-

EDUSKUNNAN TÄYSISTUNNOT KIELIPANKISSA

- > Eduskunnan täysistuntokeskustelujen litteraatit ovat olleet tekstimuodossa tutkijoiden käytettävissä Kielipankin Korp-palvelussa helmikuusta 2017 asti.
- > Täysistuntojen videotallenteet ovat tulossa Kielipankkiin pian.
- > Aineistoon voi tehdä Kielipankin työkaluilla helposti erilaisia hakuja. Haun voi kohdistaa esimerkiksi tietyn kansanedustajan kaikkiin puheisiin tai johonkin keskusteluissa esiintyvään yksittäiseen sanaan tai sanayhdistelmään.
- > Kielipankissa olevat täysistunnot ovat ajalta 10.9.2008–1.7.2016.
- > Aineisto on ladattavissa akateemiseen, ei-kaupalliseen käyttöön. Lataaminen ei edellytä kirjautumista.

Tutkija ja eduskunnan pöytäkirjatoimiston erityisasiantuntija Eero Voutilainen näkee täysistunnoissa paljon kiehtovaa: aiheet vaihtelevat maan ja taivaan välillä, keskustelut ovat usein latautuneita ja puhe on suunnattu samaan aikaan monenlaisille yleisöille.

ta esimerkiksi kaikki pöytäkirjoihin merkityt puhemiehen puhevuorot ja tarkastellut, millaisissa kohdissa puhemies puuttuu keskusteluun ja miten.

Voutilainen kehuu Kielipankin Korp-käyttöliittymää tutkijan näkökulmasta joustavaksi ja helpokäyttöiseksi.

– Erilaisten työkalujen avulla pystyy tekemään hyvin hienostuneita ja mutkikkaitakin asioita, kun niitä vain oppii käyttää.

Voutilainen pitää arvokkaana lisänä sitä, että Kielipankkiin tulevat myös täysistunnoista kuvatut videotallenteet.

– Tekstiaineisto ei korvaa tallennetta alkuperäisestä keskustelutilanteesta, jossa on mukana puhujien äänenpainot, ilmeet ja eleet.

Aineistossa riittää tutkittavaa

Voutilainen on suunnitellut jatkavansa

täysistuntoaineiston tutkimista myös sen jälkeen, kun hänen väitöskirjansa aikanaan valmistuu.

– Seuraavaksi kiinnostaisi yhdistää vuorovaikutusnäkökulmaan entistä enemmän poliittisen retoriikan näkökulmaa, hän visioi.

Eduskunnan täysistunnot ovat Voutilaisen mukaan kiinnostaneet Suomessa tähän mennessä lähinnä politiikan ja historian tutkijoita.

– Toivottavasti ne päätyvät Kielipankista myös kielentutkijoiden käyttöön. Aineisto on hieno, ja Kielipankin ohjelmien avulla sitä pystyy tutkimaan todella helposti.

- > Eduskunnan täysistunnon Helsinki-Korp-versio on ladattavissa Kielipankista vapaasti ei-kaupalliseen käyttöön.

Eero Voutilainen

- > Eduskunnan pöytäkirjatoimiston erityisasiantuntija ja Helsingin yliopiston väitöskirjatutkija.
- > Toimittaa eduskunnan täysistuntojen keskustelupöytäkirjoja.
- > Tutkii väitöskirjassaan eduskunnan täysistuntoja institutionaalisen vuorovaikutuksena.
- > Väitöskirjan aineistona eduskunnan täysistunnot erityisesti vuosilta 2011–2014.

TEKSTI JA KUVA: KAISA JÄRVELÄ

Helsinkiläiset digihumanistit aikovat valloittaa Euroopan

Digitaalisten ihmistieteiden keskuksen HELDIGin johtaja Eero Hyvönen haluaa viedä Suomen eurooppalaisten humanistien DARIAH-verkostoon ja suomalaisen linkitetyn datan osaamisen Eurooppaan.

Tieteen digitalisoituminen mullistaa myös humanistista tutkimusta. Digi-aikakauden humanisti ei voi poteroitua omaan työhuoneeseensa, vaan uudenlaisten sähköisten aineistojen haltuun ottaminen vaatii tieteenalat ja valtioiden rajat ylittävää yhteistyötä ja verkostoitumista.

Monitieteiset kansainväliset tutkimusryhmät ja pölyisten arkistojen vaihtuminen

big dataan ovat humanismin perinteessä järjestyttäviä muutoksia. Digitaalisten ihmistieteiden HELDIG-keskuksen johtaja **Eero Hyvönen** on kuitenkin sitä mieltä, että paine verkostoitua ja tavoitella suuria on humanisteille ennen muuta mahdollisuus.

– On herätty ymmärtämään, että isot kansainväliset haasteet kuuluvat myös humanistiseen tieteeseen. Ainakin Helsingissä tutkijat ovat selvästi innostuneet ajatuksesta, että humanistiset infrastruktuurit voivat olla isoja ja kauniita, Hyvönen iloitsee.

Helsingin yliopistoon perustettiin reilu vuosi sitten digitaalisen humanismin keskus HELDIG, jota Hyvönen johtaa. Keskuksen tarkoituksena on saattaa yhteen eri

tieteenalojen ja yliopistojen digitaalisten ihmistieteiden tutkijat, tietojenkäsittelytieteilijät, suuret aineistot, tutkimusinfrastruktuurit ja muistiorganisaatiot.

Verkostoituminen on aloitettu myös Euroopan mittakaavassa: joulukuussa 2016 Aalto-yliopisto liittyi ensimmäisenä Suomessa yhteistyökumppaniksi eurooppalaiseen DARIAH-verkostoon, ja Helsingin yliopisto seurasi perässä keväällä 2017.

DARIAH tavoittelee hieman samanlaisia asioita kuin HELDIG – vain isommas mittakaavassa. Digitaalisen humanismin Euroopan laajuisen infrastruktuurihankkeen päämääränä on humanististen tieteenalojen aineistojen, työkalujen ja osaamisen jakaminen eri EU-maiden välillä.

10 faktaa DARIAH-verkostosta

1. DARIAH tukee humanististen alojen digitaalista tutkimusta ja opetusta Euroopassa. Verkosto tarjoaa jäsenilleen sähköisiä työkaluja ja mahdollisuuden jakaa sekä tutkimusaineistoja että osaamista yli kansallisten rajojen.
2. DARIAH-verkosto yhdistää satoja tutkijoita ja kymmeniä tutkimuslaitoksia eri puolilla Eurooppaa.
3. Verkostossa on tällä hetkellä 17 jäsenmaata. Lisäksi DARIAHissa on yhteistyökumppaneina yksittäisiä yliopistoja ja tutkimuslaitoksia Suomesta, Norjasta, Ruotsista, Sveitsistä ja Britanniasta. Suomesta verkostossa ovat yhteistyökumppaneina mukana Aalto-yliopisto ja Helsingin yliopisto.
4. Tutkimuksen tukemisen lisäksi DARIAH tarjoaa humanisteille mahdollisuuksia opiskella digitaalisia tutkimusmenetelmiä. Verkostolla on digihumanismista kiinnostuneille esimerkiksi kesäkursseja, työpajoja ja koulutusmateriaaleja.
5. DARIAH-yhteisön jäsenet työskentelevät verkoston tavoitteiden edistämiseksi erilaisissa työryhmissä. Ryhmän tehtävä saattaa liittyä esimerkiksi tutkimusaineistojen pitkäaikaissaatavuuden edistämiseen, digihumanismin koulutukseen, sähköisten arkistojen luotettavuuden sertifiointiin tai tesauruksien ja ontologioiden yhteentoimivuuden ja ylläpidon kysymyksiin.
6. Työryhmiä koordinoi neljä kansainvälistä ja monitieteistä virtuaalista osaamiskeskusta eli VCC:tä. Yksi osaamiskeskuksesta on keskittynyt sähköisen infrastruktuurin rakentamiseen, toinen tutkimus- ja koulutusyhteistyöhön, kolmas tutkimustiedon hallintaan ja neljäs verkoston vaikuttavuuden seuraamiseen ja varmistamiseen.
7. Vuosittain DARIAH järjestää verkoston jäsenille tapahtuman, joka tuo yhteen yhteisön jäsenet eri puolilta Eurooppaa. Tapahtumassa on luentoja ja työpajoja, ja työryhmien jäsenet pääsevät tapaamaan toisiaan kasvotusten. Vuonna 2017 tapahtuma järjestettiin Tanskan Aarhussissa.
8. Tärkeimmät DARIAHia koskevat päätökset tekee yleiskokous (General Assembly), jonka tehtävänä on esimerkiksi uusien jäsenmaiden hyväksyminen verkostoon. Jokaisella jäsenmaalla on oma edustaja yleiskokouksessa.
9. DARIAHilla on kolme johtajaa: Laurent Romary, Jennifer Edmond ja Frank Fischer.
10. DARIAH julistettiin ERICiksi Pariisissa 17. marraskuuta 2014.

Eero Hyvönen mainostaa kansainvälisestä digihumanismista kiinnostuneille, Helsingissä 7. - 9.3.2018 järjestettävää Pohjoismaiden digihumanistien konferenssia Digital Humanities in the Nordic Countries.

Suomi on linkitetyn datan kärkimaa

Helsingin yliopisto ja Aalto-yliopisto pääsevät DARIAH-yhteistyökumppaneina nauttimaan kaikista verkoston eduista, mutta Hyvösen mielestä Suomen pitäisi tulevaisuudessa liittyä DARIAHiin valtiotajajäseneksi.

"Tavoitteenamme on saada asia Suomen Akatemian infrastruktuuritiekartalle heti seuraavassa kutsuhaussa."

– Tavoitteenamme on saada asia Suomen Akatemian infrastruktuuritiekartalle heti seuraavassa kutsuhaussa, Hyvönen kertoo.

Verkostoon kuuluminen on Hyvösen mukaan hyvä tapa edistää kansainvälistä yhteistyötä ja päästä mukaan EU-hankkeisiin. Hän uskoo, että DARIAHiin kautta Suomi voi tehdä Euroopassa tiettäväksi, minkälaista huippuosaamista yliopistoissamme on tarjolla.

– Visioni on viedä Suomessa kehitettyjä ratkaisuja Eurooppaan ja tulla sen myötä yhdeksi solmuksi kansainvälisessä verkostossa, hän kertoo.

Helsingin yliopiston ja Aalto-yliopiston digihumanistien erityisosaaminen sattuukin sopivasti osumaan aiheeseen, josta Euroopassa kohistaan kasvavalla kiinnostuksella.

– Suunnitelmanamme on, että Aalto-yliopisto ja Helsingin yliopisto osallistuisivat DARIAH-työhön kehittämällä >

Euroopan laajuisia linkitetyn datan infrastruktuureja, Hyvönen kertoo.

Suomessa yliopistot ovat työskennelleet linkitetyn datan parissa yhdessä jo vuodesta 2003 asti. Menestyksekkäissä hankkeissa on syntynyt vaikuttava joukko linkitetyn datan palveluita ja ontologioita.

Tuore esimerkki on Suomi 100 -juhluvuoden hankkeena toteutettu Sotasampo, jossa valtava määrä eri lähteistä koottuja sotaa käsitteleviä tietoaaineistoja on saatu keskustelemaan keskenään semanttisessa verkossa.

Sotasammon valtavassa aineistossa on muun muassa puolustusvoimien valokuvia, Kansa taisteli -lehden kaikki vuosikerrat, kymmenientuhansien sotaan liittyvien paikkojen tiedot Maanmittauslaitokselta, sotavankitietokanta, sotilaiden päiväkirjatekstejä ja Kansallisarkiston tieto- ja vainajista.

– Sotasampo pystyy rakentamaan eri aineistoista tietoja yhdistelemällä kattavan kokonaisuuden esimerkiksi siitä, mitä yksittäiselle sankarivainajalle tai kuuluisalle sotilaille, vaikkapa Paavo Talvelalle, on sodan kuluessa tapahtunut, tai mitä kaikkea Mainilan laukauksiin liittyy, Hyvönen kertoo.

Linkitetyn datan toimintaperiaate ei aukea maallikolle aivan helposti, mutta karkeistetusti ideana on, että tietoaaineistot julkaistaan semanttisessa verkossa konelu-

ettavassa muodossa, jolloin tietokone pystyy yhdistelemään eri tietolähteitä toisiinsa ja rakentamaan niistä erilaisia analyyssejä, visualisointeja ja älykkäitä verkkopalveluja.

– Parhaimmillaan linkitetty data on silloin, kun pitää hahmottaa isoja kokonaisuuksia, joihin liittyvät tiedot ovat peräisin monista eri lähteistä, Hyvönen kertoo.

Yhteistyöhankkeita on jo vireillä

Hyvönen toivoo, että suomalaisyliopistot pääsevät kehittämään DARIAHissa Euroopan laajuisia ontologioita ainakin historiallisista henkilöistä ja paikkatiedoista. Yhteistyö eurooppalaisten tutkijoiden kanssa onkin jo hyvää vauhtia vireillä. Hyvönen itse on mukana DARIAHin biografia- ja geohumanismityöryhmissä.

– Olemme tehneet biografiatyöryhmän jäsenten kanssa yhteisiä hankehakemuksia, ja ryhmästä on muodostunut yhteisö, jonka kanssa on helppo työskennellä, hän kehuu.

DARIAHin geohumanismityöryhmässä mietitään esimerkiksi historiallisten paikkojen ontologioita ja historiallisten paikkatietojen hyödyntämistä erilaisissa kulttuuriympäristöissä.

Toistaiseksi Hyvönen onkin kokenut DARIAHin parhaaksi anniksi juuri työryhmät, jotka mahdollistavat samoista aihepiireistä kiinnostuneiden tutkijoiden

verkostoitumisen ja yhteistyön.

– EU:ssa pitää tutustua ihmisiin, ja DARIAHin työryhmiin kuuluminen tarjoaa siihen hyvät mahdollisuudet, hän huomauttaa.

DARIAHilla on loistava visio

Hyvönen uskoo, että kokonaiskuva siitä, mitä kaikkia etuja DARIAHiin kuulumisesta voi olla, täsmentyy lähivuosien aikana.

– DARIAH on infrastruktuurina muihin ERICEihin verrattuna vielä melko keskeneräinen, hän kertoo.

Osassa jäsenmaista DARIAH-toiminta on ollut melko hajanaisista, ja esimerkiksi työryhmien aktiivisuuden välillä on Hyvönen mukaan isoja eroja.

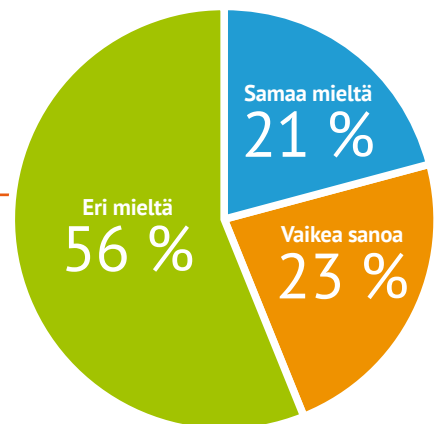
Verkoston keskeneräisyydestä huolimatta Hyvönen uskoo DARIAHiin. Ajatus siitä, että osaamista, aineistoja ja esimerkiksi verkkopalveluja jaetaan verkoston sisällä maasta ja organisaatiosta toiseen on hänen mielestään loistava.

– Vision toteutuminen tarkoittaa, että kaikkien ei tarvitse tehdä samoja asioita, vaan järkevän työnjaon ansiosta tutkijat pystyvät keskittymään omaan osaamiseensa. Tästä hyötyvät sekä yksittäiset tutkijat että koko humanistinen tutkimus, Hyvönen intoilee.

DATARUUTU: Mitä mieltä olet seuraavasta väittämästä?

Maamme julkisista palveluista suuri osa tulisi ulkoistaa yksityisten palveluntuottajien hoidettavaksi, jotta palveluiden tuotanto tehostuisi.

> Lähde: Elinkeinoelämän valtuuskunta (EVA): EVAn kansallinen asennetutkimus 2017 [sähköinen tietoaaineisto]. Versio 1.0 (2017-02-16). Yhteiskuntatieteellinen tietoaarkisto [jakaja]. <http://urn.fi/urn:nbn:fi:fsd:T-FSD3157>

n=2040 (painotettu n=3720)
Esietyt jakaumat ovat painotettuja

Mika Federley

JESSICA PARLAND-VON ESSEN

dosentti, Helsingin yliopisto

vanhempi koordinaattori,

CSC Tieteen tietotekniikan keskus

Yksinkertaistaen vaikuttavuuteen

Tutkimustiedolla tarkoitetaan usein tietoa tutkimuksesta. Se on tietoa siitä, mitä tutkimusta on tehty, kuka sitä on tehnyt ja mistä aineistot ja tulokset löytyvät. Tutkimustietoa on niin yliopistojen ja tutkimuslaitosten järjestelmissä kuin kirjastoissa ja tutkimusarkistoissa. Lisäksi tietoa keräävät ja yhdistelevät monet eri toimijat tieteen rahoittajista julkaisijoihin.

Tieteellisten julkaisujen ja aineistojen määrän lähes räjähdysmäinen kasvu asettaa tiedon hallinnalle todellisia haasteita. Samalla kun isot kaupalliset toimijat näkevät tässä ansaintamahdollisuuksia, myös julkiset toimijat yrittävät edistää tiedon keräämistä ja järjestämistä. Tutkijan kannalta tässä kaikessa on tärkeää paitsi oman tutkimuksen näkyvyys ja vaikuttavuus, näiden tärkeä edellytys: tiedon löytyvyys. Miten tutkija voi varmistua siitä, että hänen tuotoksensa todella löytää käyttäjänsä sekä kotimaassa että maailmanlaajuisesti?

Vuosien mittaan erilaisia tietojärjestelmiä on syntynyt runsaasti ja raportointia vaaditaan jatkuvasti. Nyt alamme kuitenkin vihdoinkin olla pisteessä, jossa voimme ryhtyä tosissamme suunnittelemaan tietovertoja ja kokonaisuuden yhteentoimivuutta. Tämä tarkoittaa sitä, että tulevaisuudessa tietojärjestelmästä tietoa voidaan siirtää toiseen tehokkaasti eikä tietoa tarvitse tallentaa käsin yhä uudestaan. Tieto voi siirtyä tutkimusorganisaation tai -arkiston järjestelmästä kansalliselle tai kansainväliselle tasolle aina tarpeen mukaan, jotta se näkyy ja löytyy aina sille relevanteissa yhteyksissä. Kansallinen ja kansainvälinen yhteistyö ja tieteen infrastruktuurit luovat tälle edellytyksiä.

Yhtenä tärkeänä ehtona tiedon sujuvalle liikkumiselle ja sen hyvälle laadulle ovat pysyvät tunnisteet, kuten URN tai DOI. Näiden tunnisteiden avulla aineistoihin voi viitata yksiselitteisesti ja tiedon hallinnointi on selkeämpää, kun tietoja aineistoista siirretään yhteisiin hakupalveluihin kuten Etsimeen tai Eudatin B2Find-palveluun. Myös tutkijoiden olisi hyvä käyttää omaa tutkijan tunnistetta (ORCIDia), jonka avulla saman tekijän julkaisut ja aineistot on helpompi yhdistää oikeaan henkilöön. Siten tieto tuotoksista voi liikkua automaattisesti myös kansainvälisistä tietolähteistä luotettavasti kotiinpäin, kansallisiin tietovarantoihimme.

Tutkimusalaakohtaiset eurooppalaiset infrastruktuurit ja verkostot toimivat tärkeässä roolissa tutkimustiedon tuottamisessa ja sen yhteentoimivuuden varmistamisessa. Tutkimuksen toistettavuuden ja tiedon löydettävyyden kannalta tämä on todella tärkeää toimintaa. Se on usein myös haastavaa ja suurta asiantuntemusta vaativaa koordinaatiotyötä. Yhteistyötä on tehtävä sekä kansallisella tasolla että kansainvälisesti. Hyvin usein joudutaan lähtemään liikkeelle neuvottelemalla perustavanlaatuisista käsitteiden ja toimintamallien määrittelyistä, jotta yhteentoimivuus voidaan saavuttaa. Nämä ovat usein pitkiä prosesseja, mutta ne ovat ratkaisevan tärkeitä ja ainoa tapa, jolla voimme välttää tiedon siiloutumista ja sirpaloitumista.

Tutkijan on saatava keskittyä tutkimukseen. Hänelle on tarjottava palveluita ja järjestelmiä, jotka tukevat tulosten hyvää laatua ja niiden hyvää löydettävyyttä. Tässä on tutkimusinfrastruktuureilla ratkaiseva rooli, jotta sekä yhteisiä eurooppalaisia ja kansallisia että tutkimusalaakohtaisia tarpeita voidaan huomioida tiedonhallinnassa. Panostamme paljon tutkimukseen ja sen tulosten vaaliminen ja hoivaaminen on tae sille, ettei tehty työ valu tutkijan tai yhteiskunnan kannalta hukkaan.

Aineiston saatavuus

Arkistoituja aineistoja voi käyttää pääosin tutkimukseen, opiskeluun ja opetukseen. Joitakin aineistoja voi saada käyttöönsä vain erillisellä luvalla.

Tutkimuksella tarkoitamme yliopistoissa ja tutkimuslaitoksissa tai niihin rinnastettavissa organisaatioissa tehtävää työtä, jossa etsitään vastauksia asetettuihin kysymyksiin oman oppiaineen metodeja soveltaen ja aineistoa systemaattisesti analysoiden. Opetus on yliopistossa, ammattikorkeakoulussa tai niihin rinnastettavassa organisaatiossa annettavaa oppiaineen tai menetelmien koulutusta. Opiskelulla tarkoitamme yliopistossa, ammattikorkeakoulussa tai niihin rinnastettavassa organisaatiossa opettajan johdolla suoritettavia opintoja.

Aila tukeutuu Haka-käyttäjätunnistusjärjestelmään. Suomalaisten korkeakoulujen ja tutkimuslaitosten henkilökunta sekä korkeakouluopiskelijat voivat kirjautua Ailan käyttäjiksi omilla käyttäjätunnuksillaan. Muut asiakkaat hakevat Ailan käyttäjätunnusta Tietoarkiston asiakaspalvelusta.

Ohjeita opiskelijoille

Opiskelijat voivat ladata aineistoja Ailasta harjoitus-, seminaari- ja opin- näytetöihinsä rekisteröidytään Tietoarkiston asiakkaaksi.

Opiskeluun voi suoraan ladata vain aineistoja, joiden saatavuus- tiedoiksi kerrotaan aineistokuvauksessa joko *Aineisto on vapaasti käytettävissä (A)* tai *Aineisto on käytettävissä tutkimukseen, opetukseen ja opiskeluun (B)*. Aineistojen käyttörajoitukset ja käyttöehdot on syytä tarkistaa huolella! Opiskelijoiden kannattaa tutustua myös Menetelmäopetuksen tietovarantoon.

Aineiston säilyttäminen ja hävittäminen

Aineiston säilyttämisessä ja käytössä on huolehdittava riittävästä tietoturvallisuudesta ja niiden henkilöiden ja tahojen yksityisyyden suojasta, joita koskevia tietoja aineisto mahdollisesti sisältää. Aineisto ei saa olla ulkopuolisten ulottuvilla. Mahdollisia aineistokohtaisia käyttörajoituksia on aina noudatettava.

Aineistoa saa käyttää ainoastaan ilmoitetun käyttötarkoituksen mukaisesti. Jos aineistoa halutaan käyttää muihin tarkoituksiin, pitää uutta käyttölupaa pyytää Tietoarkiston asiakaspalvelusta. Käyttötarkoituksen päätyttyä aineisto on hävitettävä.

Käyttöehtojen sitovuus

Aineiston käyttölupa on henkilökohtainen. Tietoarkistolla on oikeus sulkea käyttöehtoja rikkoneen asiakkaan asiakastili ja ilmoittaa käyttöehtojen rikkomisesta asiakkaan taustaorganisaatioon ja tutkimusrahoittajalle.

Aineiston kääntäminen englanniksi

Tietoarkisto kuvailee arkistoidut aineistot suomeksi ja englanniksi. Suomenkielisiä kvantitatiivisia datatiedostoja käänämme vieraskielisille asiakkaille tilauksesta englanniksi maksutta. Kvalitatiiviset aineistot ovat saatavilla vain alkuperäiskielellä. Sadat kvantitatiiviset datatiedostot ovat jo saatavilla Ailasta englanninkielisinä.

Aineistoja muista data-arkistoista

Tietoarkisto on eurooppalaisen tutkimusinfrastruktuurikonserktion CESSDA ERICin kansallinen palveluntuottaja ja jäsen suuressa yhdysvaltalaisessa data-arkistossa ICPSR:ssä sekä data-arkistojen maailmanlaajuisessa järjestössä IFDOssa. Yhteistyösopimusten kautta suomalaisten tutkijoiden ja opiskelijoiden käytettävissä on runsaasti tutkimusaineistoja ympäri maailmaa.

Aineistojen tilauskäytännöt vaihtelevat eri maiden data-arkistoissa. Perussääntönä on, että asiakas rekisteröityy suoraan niiden omiin palveluihin (esim. UK Data Service, Saksan GESIS). Suomalaisten yliopistojen tutkijat ja opiskelijat voivat ladata käyttöönsä tutkimusaineistoja myös yhdysvaltalaisen data-arkiston ICPSR:n verkkopalvelusta.

> Lisätiedot: <https://services.fsd.uta.fi/>,
<http://www.fsd.uta.fi/fi/aineistot/index.html> tai
[asiakaspalvelu.fsd\(at\)uta.fi](mailto:asiakaspalvelu.fsd(at)uta.fi)

Aineiston lataaminen

Aila

Palveluportaali Ailassa voi selata aineistoluetteloa sekä hakea ja ladata aineistoja nopeasti ja maksutta.

Tietoarkistoon tallennetut aineistot ovat rekisteröityneiden asiakkaiden saatavilla käyttöehtojen mukaisesti. Ailassa on myös vapaasti käytettäviä aineistoja.

Aineistot ladataan yksitellen aineistokuvailusivulta. Latauksen yhteydessä täytetään käyttölupahakemus, johon kirjataan käyttötarkoitus, hankkeen tai tutkimuksen nimi ja lyhyt kuvaus sekä mahdollinen rahoittaja. Lataamalla aineiston asiakas sitoutuu noudattamaan käyttöehtoja.

Aineistoluettelo

Tietoarkiston aineistovarannossa on noin 1400 tutkimusaineistoa, joista osa odottaa vielä käsittelyä.

Ajantasainen aineistoluettelo Ailassa:
<https://services.fsd.uta.fi/catalogue/>

Kvantitatiiviset ja kvalitatiiviset aineistot

Ailassa on yli 1140 kvantitatiivista ja 185 kvalitatiivista tutkimusaineistoa. Niistä valtaosa kuuluu joko kotimaiseen tai kansainväliseen sarjaan. Tietoarkistosta on saatavina kansainvälisten sarjojen Suomen aineistoja.

KANSAINVÄLISET SARJAT

ESS (European Social Survey)

European Social Survey on joka toinen vuosi koottava kansainvälinen kyselytutkimus. Mukana on yli 30 maata. ESS:n ensimmäinen kierros toteutettiin vuosina 2002–2003. Hankkeen aineistot koostuvat joka kierroksella koottavasta ydinmoduulista ja vaihtuvista moduuleista. Tutkimusten avulla on mahdollista seurata mielipiteiden ja elämäntilanteiden muutosta ja jatkuvuutta useilla eri aihe-alueilla. Samanlaisina toistuvat kysymykset koskevat muun muassa tiedotusvälineitä ja luottamusta, poliittisia mielipiteitä ja osallistumista, hallintoa ja tehokkuutta, moraalisia, poliittisia ja sosiaalisia arvoja, sosiaalista syrjintää, kansallista, etnistä ja uskonnollista sitoutuneisuutta, hyvinvointia, terveyttä ja turvallisuutta, sosiaalisia verkostoja sekä väestöllisiä ja sosiaalis-taloudellisia tekijöitä.

EVS (European Values Study) ja WVS (World Values Survey)

European Values Study ja World Values Survey -aineistoja on kerätty useissa aalloissa 1980-luvulta alkaen. Niissä on suurelta osin yhtenevää kyselyin kartoitettu eri maiden kansalaisten elämäntilanteita sekä yhteiskunnallisia, poliittisia, sosiaalisia, moraalisia ja uskonnollisia arvoja.

ISSP (International Social Survey Programme)

ISSP on yhteiskuntatieteellinen vertailututkimusohjelma, joka käynnistyi vuonna 1985. Nyt mukana on 45 maata. Seurantatutkimustiedon lisäksi vuosittain kerättävät aineistot tarjoavat poikkileikkaustietoa ajankohtaisista ja teemoiltaan vaihtuvista yhteiskunnallisista ilmiöistä. Teemoina ovat olleet muun muassa valtion tehtävät, eriarvoisuus, perhe ja sukupuoliroolit, työorientaatiot, uskonto, kansallinen identiteetti, kansalaisosallistuminen, ympäristö sekä vapaa-aika ja urheilu. ISSP:n suomalaiset jäsenorganisaatiot ovat Tietoarkisto, Tampereen yliopiston yhteiskuntatieteellinen tiedekunta ja Tilastokeskuksen haastattelu- ja tutkimuspalvelut-yksikkö.

KOTIMAISET SARJAT

Alkoholijuomien tilastoimaton kulutus

Tutkimussarjassa kartoitetaan, kuinka paljon suomalaiset kuluttavat kotivalmisteisia, salakuljetettuja ja ulkomailta tuotuja alkoholijuomia sekä spriitä. Aineistoja on arkistoitu vuosilta 1995–2002.

Diakoniabarometrit

Diakoniabarometriin pysyviä teemoja ovat olleet mm. diakoniatyön sisällöt, painopisteet, resurssit ja yhteistyösuhteet sekä diakoniatyöntekijöiden työnkuva. Barometrejä ovat olleet toteuttamassa mm. Diakonian tutkimuksen seura ja Diakoniatyöntekijöiden liitto. Tietoarkistoon on arkistoitu aineistoja vuodesta 2009.

Elektronisten aineistojen käyttäjäkyselyt

FinElib – Kansallinen elektroninen kirjasto toteuttaa säännöllisesti suomalaisille yliopistoille, ammattikorkeakouluille, tutkimuslaitoksille

ja yleisille kirjastoille suunnattuja kyselyjä. Niillä on selvitetty minkä tyyppisiä elektronisia aineistoja ja julkaisuja opiskelijat, tutkijat ja muut kirjastojen asiakkaat tarvitsevat ja miten he käyttävät e-aineistoja. FinElibin käyttäjäkyselyitä koottiin vuosina 1998–2011.

Energia-asennetutkimukset 1983–2011

Suomalaisten energia-asenteita kartoittava tutkimussarja käynnistyi vuonna 1983. Vertailukelpoiset kyselyaineistot mahdollistavat suomalaisten energiapolitiikkaa ja energia-asioita koskevien kannanottojen, mielipiteiden, uskomusten, arvostusten ja tietojen yksityiskohtaisen empiirisen analyysin ja systemaattisen seurannan. Tutkimukset toteutti Yhdyskuntatutkimus ja toimeksiantajina olivat Fortum (vuoteen 1998 asti Imatran Voima) ja Teollisuuden Voima. Tutkimustuloksista on vuodesta 2004 alkaen tiedottanut Energia-teollisuus ry.

Energia-asenteet

Vuonna 2012 käynnistetyt sarjan aineistoissa tarkastellaan suomalaisten asennoitumista energiapolitiisiin kysymyksiin. Vuosittaiset tutkimukset selvittävät suomalaisten energiantuotantoon liittyviä käsityksiä, mielipiteitä ja uskomuksia. Sarjan tutkimuksia teettää ja tulosten tiedottamisesta vastaa Energiateollisuus ry. Samoja aihepiirejä on osittain samoin kysymyksiin tarkasteltu aiemmin Energia-asennetutkimukset 1983–2011-sarjassa.

EVAn EU-asennetutkimukset

Elinkeinoelämän valtuuskunnan EVAn vuonna 1992 aloittamassa tutkimussarjassa seurataan suomalaisten integraatioajattelun muutoksia. Tutkimuksissa on selvitetty suomalaisten mielipiteitä muun muassa maamme EU-jäsenyydestä, Euroopan unionin tulevaisuudesta ja laajentumisesta, Euroopan talous- ja rahapolitiikasta, EMU:sta, europarlamentista, maamme turvallisuuspolitiikasta, EU-tuista ja Euroopan yhdentymisestä yleensä.

EVAn kansalliset asennetutkimukset

EVAn kansallisia asennetutkimuksia on tehty vuodesta 1984. Tutkimussarjalla mitataan ja eritellään kansalaisten kokemuksia yhteiskunnan toimivuudesta ja sen eri sektoreista. Kussakin aineistossa on sekä ajankohtaisia että toistuvia teemoja. Käsiteltyjä aiheita ovat muun muassa demokratia, markkinatalous, hyvinvointi, ympäristö, yhteiskunta ja politiikka, Suomen kansainvälinen asema, lama, taloudellinen kasvu, suomalaisten identiteetti ja suomalaisten suhtautuminen tulevaisuuteen.

Gallup Ecclesiastica

Kirkon tutkimuskeskuksen toimeksiannosta kerätty Gallup Ecclesiastica -sarja tutki koko suomalaisen aikuisväestön uskonnollisuutta, suhdetta kirkkoon sekä seurakunnalliseen toimintaan osallistumista neljän vuoden välein. Tietoarkistoon on arkistoitu sarjan tutkimukset vuodesta 1995 alkaen.

Hyvinvointitutkimukset

Kelan ja Turun yliopiston sosiaalipolitiikan laitoksen tutkimushankkeessa on kartoitettu aikuis-

väestön kokemuksia ja mielipiteitä hyvinvoinnista, sosiaalipolitiikasta ja sosiaaliturvasta. Tutkimuksissa on selvitetty vastaajien työmarkkina-asemaa, työttömyyskokemuksia, terveydentilaa, asumistilannetta, sosiaalietuuksia, toimeentuloa sekä yleensä elintasoja. Aineistoja on arkistoitu vuosilta 1995, 1996, 1998 ja 2000.

Itä-Suomen nuorisopuntari

Itä-Suomen nuorisopuntari kartoittaa 15–25-vuotiaiden itäsuomalaisten nuorten hyvinvointia, arvoja ja asenteita. Kyselyn teemoja ovat olleet muiden muassa koulutus, asuminen, työ, kansainvälisyys ja palveluiden käyttö. Mikkelin ammattikorkeakoulu on toteuttanut kyselyjä vuodesta 2010 alkaen.

Julkiseen työnvälitykseen ilmoitettujen avointen työpaikkojen rekisteriaineisto

Työ- ja elinkeinoministeriön kokoama rekisteriaineisto (ns. vakanssidata) sisältää vuosittaisia tietoja avoimista työpaikoista, niitä tarjoavista työnantajista sekä työpaikkojen täyttöprosesseista. Sarjaan kuuluu myös työ- ja elinkeinotoimistojen kokonaisaineistoja, jotka sisältävät avointen työpaikkojen lisäksi tietoja työvoimasta, työttömyydestä ja tukitoimenpiteistä. Ministeriö tuottaa uudet aineistot vuosittain.

Julkisten hankintojen ilmoitustilastoaineistot

Työ- ja elinkeinoministeriön julkisten hankintojen ilmoitustilastoaineistot sisältävät HILMA-hankintailmoitusjärjestelmässä julkaistuja tietoja. Julkisilla hankinnoilla tarkoitetaan tavara-, palvelu- ja rakennusurakkahankintoja, joita esimerkiksi valtio, kunnat sekä valtion liikelaitokset tekevät oman organisaationsa ulkopuolelta. Tietoarkistoon on arkistoitu sarjan aineistoja vuodesta 2007 lähtien.

Kandipalaute

Kandipalaute on valtakunnallinen opiskelijapalautekysely, joka kartoittaa opiskelijoiden tyytyväisyyttä yliopistoonsa, opintojen sujuvuutta sekä sosiaalista elämää, yhteisöllisyyttä ja hyvinvointia. Kyselyn kohderyhmänä ovat opiskelijat, jotka ovat suorittaneet kandidaatin tutkintoon kuuluvat opinnot tai kolme vuotta yliopisto-opintoja alalla, jolla kandidaatin tutkintoa ei tehdä. Kyselyn koordinoimista vastaa Suomen yliopistot UNIFI ry. Kandipalaute-kyselyä on kerätty vuodesta 2013.

Kansalliset eduskuntavaalitutkimukset

Kansalliset eduskuntavaalitutkimukset ovat vaalien jälkeen kerättäviä, kaikenikäisiin äänioikeutettuihin kohdistuvia, laajoja kyselytutkimuksia. Tutkimusaineistoja on kerätty säännöllisesti vuoden 2003 vaalien jälkeen vaalitutkimuskonsortion toimesta. Käynti- ja kirjekyselyinä kerättävät aineistot sisältävät sekä pysyviä teemoja että vaihtuvia ajankohtaisia aihepiirejä. Kyselyjen teemoja ovat muun muassa poliittinen osallistuminen, poliittiset asenteet, puolueiden kannatus, ehdokas- ja puoluevalinta, äänestysaktiivisuus, edustusperiaatteet, vaalikampanja ja vaalirahoitus. Tutkimuksia ovat rahoittaneet muun muassa oikeusministeriö ja opetusministeriö.

Kaupunkipalvelututkimukset

Kaupunkipalvelututkimuksia on tehty vuodesta 1983. Aluksi aineistoista vastasi Suomen Kaupunkiliitto, sittemmin Efektia ja Efeko (nykyään FCG Finnish Consulting Group). Kyselytutkimusten pääpaino on asukkaiden kuntapalveluja ja hallintoa koskevien mielipiteiden selvittämisessä. Aineistot ovat suurimmalta osalta vertailukelpoisia keskenään.

Kehitysyhteistyötutkimukset

Ulkoministeriön teettämässä mielipidetiedusteluissa on kartoitettu kehitysyhteistyön tiedontarvetta ja kansalaisten asennoitumista kehitysyhteistyöhön. Tietoarkistoon on arkistoitu aineistoja vuodesta 1997.

Kirjastojen kansallinen käyttäjäkysely

Kansalliskirjaston koordinoima kirjastosektoreiden yhteinen käyttäjäkysely kerää tietoa kirjastopalvelujen käytöstä, asiakastyytyväisyydestä ja vaikuttavuudesta. Kysely on suunnattu yleisten kirjastojen sekä korkeakoulu- ja erikoiskirjastojen asiakkaille ja se mahdollistaa vertailun sekä kirjastosektorin sisällä että välillä.

Kirkkomonitorit

Kirkon tutkimuskeskuksen Kirkkomonitorit tarkastelevat mannersuomalaisten uskonnollisuutta, uskomuksia, asenteita ja suhdetta Suomen evankelisluterilaiseen kirkkoon sekä muihin uskonnollisiin yhdyskuntiin. Aiheina ovat olleet myös seurakuntien toimintamuotojen tärkeys, ylluonnolliset ilmiöt, henkisyys ja moraalit. Kirkkomonitoreja on kerätty erillisenä osana kansainvälistä RISC Monitor -asennekartoitusta. Tutkimusten aineistonkeruusta ovat vastanneet MDC RISC International ja Suomen Gallup (Kantar TNS). Tietoarkistoon on arkistoitu aineistoja vuodesta 1999.

Korkeakouluopiskelijoiden terveystutkimukset

Tutkimuksessa kartoitetaan korkeakouluopiskelijoiden fyysistä, psyykkistä ja sosiaalista terveydentilaa, terveyskäyttäytymistä, ja näihin liittyviä tekijöitä, kuten sosiaalisia suhteita, opiskelua ja toimeentuloa sekä terveystalvelujen käyttöä ja mielipiteitä palvelujen laadusta. Tutkimuksen yleisen osan lisäksi siihen liittyy joka vuosi joi-takin erityisteemoja. Tutkimuksen tekee Ylioppilaiden terveydenhuoltosäätiö ja tutkimuksia on tehty neljän vuoden välein vuodesta 2000 alkaen.

Koulun hyvinvointiprofiili

Koulun hyvinvointiprofiili perustuu Anne Konun väitöskirjatutkimuksessaan kehittämään koulun hyvinvointimalliin: olosuhteet, sosiaaliset suhteet, itsensä toteuttamisen mahdollisuudet ja terveydentila. Tutkimuksen kohteena on neljä ryhmää: peruskoulun alaluokat, yläluokat, toisen asteen oppilaitokset ja henkilökunta. Aineisto kerätään kouluilta internet-kyselynä lukuvuosittain. Tietoarkistoon on arkistoitu aineistot luku-vuodesta 2004–2005 asti.

Kunnallisan ilmapuntarit

Kunnallisan kehittämissäätiön ilmapuntareita on tehty vuodesta 1992. Vuosittain kerätyt aineistot mahdollistavat asukkaiden sekä kunnanjohtajien ja kunnanhallitusten puhejohtajien mieli-

piteiden vertailun. Tutkimusten aihealueina ovat muun muassa kunnallinen demokratia ja itsehallinto, kuntien tehtävät ja talous sekä kunnan tehtävien ja palveluiden taso ja niiden kehittämistarpeet. Kunnallisjohto on lisäksi arvioinut muun muassa yhteistyötä eri tahojen kanssa, valtionohjauksen nykytilaa ja kehitysnäkymiä.

Kunta-alan työolobarometrit

Kunta-alan työolobarometrejä on kerätty osana työ- ja elinkeinoministeriön teettämiä Työolobarometrejä, jotka kattavat kaikkien alojen pal-kansajaajat. Työolobarometriin tarkoituksena on suomalaisen työelämän laadun muutosten seuraaminen työntekijöiden näkökulmasta. Työturvallisuuskeskuksen kuntaryhmän toimeksian-nosta laajennetussa otoksessa on haastateltu useita satoja kunta-alalla työskenteleviä henkilöitä. Kunta-alan työolobarometriin ja Työolobarometriin tiedot on kerätty samalla kyselylomakkeella Tilastokeskuksen työvoimatutkimus-ten yhteydessä aluksi puhelinhaastatteluiluina ja sittemmin tietokoneavusteisina puhelinhaastat-teluina. Kunta-alan työolobarometrejä on kerätty erikseen vuosina 1994–2011. Suuri osa sisällöstä on pysynyt samana koko keruuaan.

KuntaSuomi 2004

KuntaSuomi 2004 -tutkimusohjelma oli Kunta-liiton, yliopistojen ja tutkimuslaitosten yhteinen tutkimuskokonaisuus, jossa analysoitiin kuntien kehitystä ajanjaksolla 1995–2004. Ohjelmassa oli mukana 47 kuntaa, jotka edustivat mahdollisimman hyvin suomalaista kuntakenttää. Tutkimusohjelma jakaantui 14 tutkimusmoduuliin, joiden teemat painottuivat demokratiaan ja palveluihin.

Lapseta aikuiseksi

Lapseta aikuiseksi -pitkittäistutkimus alkoi Jyväskylän yliopiston psykologian professori Lea Pulkkisen väitöskirjatutkimuksena vuonna 1968. Tutkimus on sittemmin jatkunut samojen henkilöiden seurantaan yli 40 vuotta. Projektin alka-essa tutkimukseen osallistui 369 kahdeksan-vuotiaasta satunnaisesti valittua lasta kansakou-lun toiselta luokalta. Tämän jälkeen aineistoa on kerätty, kun tutkittavat ovat olleet iältään 14-, 20-, 27-, 33-, 36-, 42- ja 50-vuotiaita. Tutkimuksen tee-moja ovat olleet sosioemotionaalinen kehitys ja persoonallisuus, koulutus ja työura, perhetausta ja oma perhe, terveyskäyttäytyminen ja terveys sekä yhteiskuntaan sopeutuminen. Tutkimuksen päärahoittajana on vuodesta 1986 lähtien ollut Suomen Akatemia.

Lapsiuhritutkimukset

Lapsiuhritutkimukset-sarjan aineistoissa koh-teena ovat lapset ja heidän väkivaltakokemuk-sensa. Näitä kokemuksia on kartoitettu vuodesta 1988 lähtien, ja vuodesta 2008 alkaen Poliisiam-mattikorkeakoulu on toteuttanut varsinaista Lapsiuhritutkimusta. Tutkimuksissa selvitetään laajasti valtakunnan tasolla 6- ja 9-luokkalaisten lasten kokemuksia väkivallanteon uhriina ja seuraajana olemisesta.

Lasten ja nuorten vapaa-aikatutkimus

Lasten ja nuorten vapaa-aikatutkimuksessa tar-kastellaan Suomessa asuvien 7-29-vuotiaiden

vapaa-aikaa. Tutkimuksessa keskitytään ennen kaikkea koulun, työn ja muiden instituutioiden ulkopuolella tapahtuvaan elämään. Toistuvien kysymysten lisäksi eri keruukertojen kyselyillä on vaihtuva pääteemansa.

Lasten kuritusväkivalta

Lastensuojelun keskusliitto on kartoittanut lapsiin kohdistuvan kuritusväkivallan ja siihen liittyvien asenteiden kehitystä Suomessa 1980-luvulta lähtien. Tietoarkistoon arkistoi-tujen aineistojen sarja käsittää Lastensuojelun keskusliiton 2000-luvulla teettämiä, lasten kuritusväkivaltaa koskevia kyselyitä, joissa on kartoitettu myös vanhempien raportoimaa itse käyttämänsä kuritusväkivaltaa.

Lasten mediabarometrit

Lasten mediabarometri-kyselyillä kerätään kansallisesti edustavaa aineistoa eri-ikäisten lasten median käytöstä ja mediasuhteesta. Kohderyhmänä ovat olleet mm. 0-8-vuotiaat, 7-11-vuotiaat ja 10-12-vuotiaat lapset. Kyselyyn ovat vastanneet joko lapset itse tai heidän van-hempansa kyselyn vuosittaisesta kohderyhmästä riippuen. Tutkimuksia ovat toteuttaneet Media-kasvatusseura ja Nuorisotutkimusseura. Kyselyjä on toteutettu vuodesta 2010 vuosittain.

Liikuntatutkimukset

Tutkimussarjassa selvitettiin suomalaisten lii-kuntatottumuksia neljän vuoden välein vuosina 1994–2010. Aineistot kartoittavat muun muassa suomalaisten liikunta-, urheilu- ja kuntoiluharras-tusten määriä sekä urheiluseuratoimintaan ja lii-kunnan vapaaehtoistoimintaan liittyviä asioita. Tutkimusten näkökulma laajenee eri lajien harras-tamisesta liikunnan kansalaistoimintaan. Ne on toteutettu erikseen lapsille ja nuorille sekä aikuis-väestölle. Tietoarkistoon on arkistoitu aineistoja vuosilta 2001–2002 ja 2005–2006.

Maaseutubarometrit

Maaseutubarometrit käynnistettiin osana Suomen itsenäisyyden juhlarahasto Sitran Maamer-kit-ohjelmaa (2010–2012). Barometri selvittää kansalaisten, yrityspäätäjien, julkisen sektorin päättäjien, median sekä maaseutuasiiantuntijoi-den maaseutukäsitystä.

Nuoret toimijoina kommunikaatioteknologian murroksessa 1997–2002

Sarjaan kuuluvat aineistot piirtävät kuvaa matkapuhelinilmion synnystä ja kehityksestä suo-malaisnuorten, lasten ja perheiden keskuudessa. Sarja sisältää yhteensä yli kymmenen tuhatta sivua vaihtelevan mittaisia haastattelulitteraat-teja. Haastateltavina on esimerkiksi perheitä, nuoria, myöhäisnuoria, seurustelevia nuoria sekä opettajia. Tutkimusten polttopisteessä olleiden matkapuhelinten käyttöön liittyvien kysymysten lisäksi, on haastatteluihin tallentunut läpileik-kaus vuosituuhannen vaihteen suomalaisen per-heiden, lasten ja nuorten arkeen.

Nuorisobarometrit

Nuorisosaian neuvottelukunta Nuora on teettä-nyt vuodesta 1994 alkaen Nuorisobarometreja. Vuosittain kartoitetaan 15–29-vuotiaiden asen-teiden ja odotusten kehittymistä. Barometreissa on sekä ajankohtaisia että toistuvia kysymyksiä,

joiden avulla voidaan seurata pidemmän aikavälin asennemuutoksia. Sarjassa on selvitetty muun muassa nuorten koulutukseen, työhön, sosiaaliturvaan, kuluttamiseen, huumeisiin, yhteiskunnalliseen vaikuttamiseen ja kansalaisaktiivisuuteen liittyviä asenteita.

Nuorisorikollisuuskyselyt

Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos (nykyisin Kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutti) käynnisti keväällä 1995 tutkimushankkeen nuorison rikollisen ja kielletyn toiminnan seuraamiseksi pitkällä aikavälillä. Tutkimuksissa on käytetty niin sanottua itse ilmoitetun rikollisuuden tutkimusmenetelmää. Niihin on osallistunut peruskouluikäisiä nuoria eri puolilta Suomea. Oppilaat ovat vastanneet nimettöminä omaa kiellettyä ja rikollista toimintaansa koskeviin kysymyksiin.

Nuorten aikuisten avohoidollinen mielenterveyskuntoutus 2010–2012

Sarjan aineistot on kerätty Asiakaslähtöisyys nuorten aikuisten avohoidollisessa mielenterveyskuntoutuksessa -tutkimusprojektissa toteutetun laadullisen tapaustutkimuksen vuorovaiikutustilanteissa. Aineistot sisältävät litteraatteja esimerkiksi tiimipalaverista ja haastatteluista.

Opiskelijatutkimukset

Opiskelijatutkimukset ovat osa yhteiseurooppalaista Eurostudent-tutkimushanketta, jossa tarkastellaan ja verrataan eri maiden opiskelijoiden olosuhteita. Tutkimuskysymykset kartoittavat opintoihin hakeutumista, taloudellista tilannetta ja ajankäyttöä, opiskelijoiden kansainvälistä liikkuvuutta sekä antavat tietoa opintojen etenemiseen vaikuttavista tekijöistä.

Pelastuspalveluasenteet

Sisäministeriön pelastusosasto selvittää Pelastusasenteet-tutkimuksessa suomalaisten käsityksiä ja tietoja pelastustoimesta. Tutkimuksessa kerätään säännöllisin väliajoin tietoa suomalaisten turvallisuuskäsityksistä, varautumisen tasosta ja pelastusalan tiedottamisen tehokkuudesta. Tutkimuksen käytännön toteutuksesta on vastannut TNS Gallup (Kantar TNS).

Perhebarometrit

Väestöliiton väestöntutkimuslaitos on toteuttanut vuodesta 1996 alkaen kirjekselyinä barometrien sarjaa. Perhebarometrit keskittyvät perheistä koskeviin kysymyksiin, mutta jokaisella barometrillä on myös oma erityisensä. Teemoina ovat olleet mm. sukupolvien välinen avunanto, yhteiskunnallisten tukien ja palveluiden riittävyys, vastuuun jakaminen perheessä, työn ja perheen yhteensovittaminen, vanhemmuuden toteuttaminen, lastenkasvatus, lasten ajankäyttö ja harrastukset.

Poliisibarometrit

Sisäministeriön poliisiosaston ja vuodesta 2016 alkaen Poliisiammattikorkeakoulun barometrit selvittävät yli 15-vuotiaiden suomalaisten käsityksiä poliisin roolista, toiminnasta, palveluista ja niiden laadusta. Lisäksi ne kartoittavat maan sisäistä turvallisuutta sekä kansalaisten pelkoja ja rikosriskejä. Tietoa arkistoon on arkistoitu aineistot vuodesta 1999.

Puolueiden ajankohtaistutkimukset

Puolueiden ajankohtaistutkimukset kuuluvat niin kutsuttuun puolueiden yhteistutkimusten sarjaan. Kaikissa tutkimuksissa on selvitetty väestön äänestyskäyttäytymistä, huolenaiheita, mielipiteitä hallituksesta ja puolueista sekä suhtautumista valtakunnallisiin poliittisiin kysymyksiin. Usein on tiedusteltu myös taloudellista tilannetta koskevia odotuksia, puheenjohtajan merkitystä puolueelle, vastaajan osallistumista poliittiseen toimintaan ja mielipiteitä kunnallispolitiikasta. Aineistosarja mahdollistaa lukuisia aikavertailuja, joskaan muutajat eivät ole aina täysin vertailukelpoisia. Tietoa arkistoon on arkistoitu aineistoja vuosilta 1973–2005.

Sosiaalibarometrit

Sosiaali- ja terveysturvan keskusliitto (nykyisin SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry) on tehnyt sosiaalibarometriä vuosittain vuodesta 1991. Sarjassa eri palveluiden tuottajat (esimerkiksi kuntien sosiaalitoimi, terveyskeskukset ja Kelan toimistot) arvioivat palveluiden tilaa ja kansalaisten hyvinvoinnin muutoksia. Lisäksi käsitellään ajankohtaisia sosiaalipoliittisia teemoja. Tietoa arkistoon on arkistoitu sosiaalibarometrejä vuodesta 1994.

Suhtautuminen alkoholi- poliittisiin rajoitteisiin

STAKESin (nykyisen Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen) tuottamissa ja Suomen Gallupin toteuttamissa haastatteluisissa on kartoitettu väestön suhtautumista yhteiskunnan alkoholinkulutusta rajoittaviin toimenpiteisiin. Tutkimuksissa on selvitetty muun muassa eri juomaryhmiin kuuluvien alkoholijuomien sopivinta myyntitapaa. Aika ajoin väestöä on myös pyydetty ottamaan kantaa myynnin ikärajiin ja alkoholin mainontaan. Aineistoja on arkistoitu vuosilta 1996–2004.

Suomalainen päihdehoito

Suomalainen päihdehoito -sarja sisältää Pekka Saarnion tutkimushankkeissa koottuja kvantitatiiviseen ja kvalitatiiviseen tutkimukseen soveltuvia aineistoja. Aineistot on kerätty A-klinikoilla ja muissa päihdetyötä tekevissä laitoksissa lomaketykselyinä, kirjoitusaineistoina tai haastatteluina.

Suomalaisten alkoholisenteet

Suomalaisten alkoholisenteet -selvityksissä kartoitetaan suomalaisten mielipiteitä erilaisista alkoholin käyttöön ja alkoholipoliittisiin toimenpiteisiin liittyvistä asioista. Kysymyksissä tiedustellaan vastaajien mielipidettä muun muassa suomalaisten alkoholikulttuuriin, alkoholiveroon, rattijuopumusrajoihin, alkoholimainontaan sekä alkoholin oston ja käytön rajoituksiin. Kyselyyn on teettänyt vuosina 2006–2010 Terveiden edistämisen keskus, jonka jälkeen vastuu siirtyi Suomen sosiaali ja terveys ry:lle (SOSTE).

Suomalaisten hyvinvointi ja palvelut

Suomalaisten hyvinvointi ja palvelut (HYPA) on Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen vuonna 2004 alkanut paneelimuotoinen kyselytutkimus, jossa yhdistetään puhelin- ja käyntihaastatteluja, postikyselyjä ja rekisteriaineistoja. Tutkimuksen tavoitteena on tarjota ajan tasalla olevaa, luotettavaa ja kattavaa tutkimusaineistoa suomalaisten

hyvinvoinnista ja hyvinvointipalveluiden käytöstä.

Suomalaisten rahapelaaminen

Suomalaisten rahapelaaminen on neljän vuoden välein toteutettava suomalaisten rahapelaamista selvittävä tutkimussarja. Rahapelitutkimuksia on kerätty vuodesta 2003 lähtien neljän vuoden välein sosiaali- ja terveysministeriön toimeksiantona. Sarjassa selvitetään suomalaisten rahapelaamista, sitä kuinka usein he rahapelejä pelaavat, pelaamiseen käytettyjä rahamääriä ja mielipiteitä ongelmapelaamisesta. Tutkimuksissa käytetään The South Oaks Gambling Screenin (SOGS) kysymysrunkoa Suomen oloihin sovellettuna.

Tampere Praksis -hankkeen aineistot

Tampere Praksis oli Tampereen kaupungin, Tampereen yliopiston (YKY), Tampereen ammattikorkeakoulun sosiaalialan ja sosiaalialan osaamiskeskus Pikassoksen yhteistyöhanke, jossa rakennettiin Tampereen kaupungin sosiaalipalveluihin sijoittuva käytännön, opetuksen ja tutkimuksen yhteistyö rakenne ja oppimisympäristö. Hankkeen tuottamat aineistot ovat monimuotoisia, esimerkiksi kirjoitusaineistoja ja ryhmäkeskustelulitteraatioita. Aineistoja on kerätty muun muassa tutkielmiin ja oppimistehtäviin sekä tutkivien työpajojen yhteydessä.

Tampereen terveys- ja sosiaalikeskelyt

Tampereen kaupungin sosiaali- ja terveystoimen ja UKK-instituutin yhteistutkimuksissa on selvitetty kuntalaisten terveydentilaa sekä sosiaali- ja terveyspalvelujen käyttöä. Kyselyitä tehtiin kolmen vuoden välein vuosina 1990–2008.

Tampereen yliopiston opiskelijakyselyt

Tampereen yliopiston opiskelijakyselyitä on toteutettu vuodesta 2004 lähtien vuosittain. Niiden avulla seurataan opiskelijoiden opintojen edistymistä, tyytyväisyyttä opintoihin sekä opintojen ongelmakohtia. Kyselyt ovat myös osa yliopiston koulutuksen kehittämistä ja laadunvarmistusta. Sarja käynnistyi kolmannen vuoden perustutkinto-opiskelijoille suunnatuilla kyselyillä. Vuodesta 2006 alkaen vastaajina ovat olleet myös toisen ja viidennen vuoden opiskelijat. Kyselyt sisältävät vuosittain toistuvia sekä vaihtuvia ajankohtaisia osioita. Internet-kyselyiden toteuttamisesta vastaa Tampereen yliopiston opiskelijapalvelut.

Tampereen yliopistosta valmistuneiden sijoittumisseuranta

Tampereen yliopiston rekrytointipalvelut, suunnitteluyksikkö ja opintotoimisto ovat seuranneet vastavalmistuneiden työllistymistä noin vuoden kuluttua valmistumisesta. Jokaisessa aineistossa on useita nykyiseen työtilanteeseen, työnantajaan ja työnhakuun liittyviä kysymyksiä. Ylemmän korkeakoulututkinnon suorittaneiden työllistymistä on tutkittu vuodesta 1994 alkaen. Jatkotutkinnon suorittaneille on tehty vastaavia kyselyjä vuodesta 1996.

Tervaskannot-kyselyt

Tervaskannot 90+ on professori Antti Hervosen ja silloisen yliassistentti Marja Jylhän vuonna 1995

Tampereen yliopistossa käynnistämä monitie- teinen tutkimuskokonaisuus, joka kohdistuu yli 90-vuotiaisiin tamperelaisiin. Tutkimusten läh- tökohtana on väestörakenteen nopea muutos ja pitkäikäisyyden yleistyminen. Keskeisiä tutkimus- teemoja ovat terveyden ja toimintakyvyn kehi- tys, palvelut ja epävirallinen apu, pitkäikäisten elämäntilanne ja elämän kokeminen ja vanhe- nemisen biologinen tausta. Aineistoja on koottu useilla eri menetelmillä, kuten toistuvilla posti- kyselyillä, terveyshaastatteluilta ja toimintakyky- mittauksilla, verinäytteillä, elämäntarinahaastat- teluilla ja rekisteritietoja keräämällä. Tietoarkis- toon on tallennettu postikyselyt vuodesta 1995 lähtien.

Terveyden edistämisen barometrit

Terveyden edistämisen barometrit, aikaisemmalta nimeltään terveysbarometrit, kartoittavat kunta- ja järjestöpäätäjien näkemyksiä terveyden edis- tämisen nykyisyydestä ja tulevaisuudesta. Ne kuvaavat myös vastaajien käsityksiä terveyden ja sen edistämisen kannalta ajankohtaisista ilmi- öistä hallinnollisesta näkökulmasta. Terveyden edistämisen keskuksen, Tekryn, (nykyisin SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry) barometreja kerät- tiin vuosittain 1992–2011. Tietoarkistossa on aineistoja vuosilta 2005–2011.

Tiedebarometrit

Barometreissä kartoitetaan suomalaisten suh- detta ja suhtautumista tieteeseen. Tarkastelun kohteena ovat muun muassa tieteen taso ja tar- peellisuus, tieteellisen teknisen kehityksen hyödyt ja riskit, tieteen moraali ja maailmankatsomuk- selliset näkökohdat. Ensimmäinen Tiedebaro- metri kerättiin vuonna 2001, jonka jälkeen keruu on toistettu kolmen vuoden välein.

Turvallisuuspolitiikka- ja maanpuolustus- tutkimukset (MTS)

Maanpuolustustiedotuksen suunnittelukunnan vuosittaiset turvallisuus- ja ulkopoliittisiin tee- moihin sekä maanpuolustukseen liittyvät kyse- lytutkimukset selvittävät suomalaisten turvalli- suuspoliittisia mielipiteitä ja asenteita sekä niiden muodostumiseen vaikuttavia tekijöitä. Tietoarkistoon on arkistoitu aineistot vuodesta 1992.

Työolobarometrit

Työolobarometrit ovat työ- ja elinkeinoministeriön teettämiä mielipidetiedusteluja, joita on kerätty vuosittain vuodesta 1992 lähtien. Niiden tarkoi- tuksena on suomalaisen työelämän laadun muu- tosten seuraaminen työntekijöiden näkökulmasta. Tutkimusten aihealueina ovat muun muassa työli- syyys ja talous, henkilöstömäärät, työn organi- sointi ja joustavuus sekä työpaikan ilmapiiri. Suuri osa sisällöstä on pysynyt samana koko keruuajan. Työolobarometriin tiedot on kerätty Tilastokes- kuksen työvoimatutkimusten yhteydessä aluksi puhelinhaastatteluina ja sittemmin tietokonea- vusteisina puhelinhaastatteluina.

Uskonto ja uskonnollisuus Venäjällä

Uskonto ja uskonnollisuus Venäjällä on tutkimus- sarja, jota on tehty Suomen Akatemian ja Venäjän tiedeakatemian yhteisenä hankkeena. Venäjällä käytännön toteutuksesta on vastannut Institut

sravnitel'nyh social'nyh issledovanij (Vertailevan sosiaalitutkimuksen instituutti), Suomessa tutki- mus on toteutettu Kirkon tutkimuskeskuksessa. Tutkimusta on tehty vuosina 1991, 1993, 1996 ja 1999.

Vaalien seurantatutkimukset (GallupKanava)

Suomen Gallup on kerännyt yleisten vaalien seu- rantatutkimusaineistoja GallupKanavan kotipää- tekyselyinä. Hankkeesta ovat vastanneet Tom Moring ja Juhani Pehkonen. Tutkimuksia ovat rahoittaneet muun muassa Tom Moringin tutki- mushankkeet ja TNS Gallup. Seurantatutkimusten keskeisiä teemoja ovat olleet esimerkiksi äänes- tuskäyttäytyminen, äänestäjien puolue- ja ehdo- kasvalinnan perusteet sekä eri asiakysymysten, tietolähteiden, tiedotusvälineiden, vaalikampan- joiden ja vaalimainonnan vaikutukset äänestys- päätöksiin.

Vapaa-ajattelijain liiton vaalikone- vastaukset eduskuntavaaleissa

Sarjan aineistot sisältävät eduskuntavaalien ehdokkaiden sekä vaalikoneen käyttäjien vasta- uksia Vapaa-ajattelijain liiton eduskuntavaalien vaalikoneen kysymyksiin. Teemoina ovat olleet mm. uskonnon asema peruskoulussa sekä kir- kon yhteiskunnallinen asema esimerkiksi veron keruuseen ja hautaustoimen järjestämiseen liit- tyen. Aineistoja on vuosien 2007, 2011 ja 2015 vaaleista.

Verkkopalvelujen ja tietotekniikan käyttö Tampereella

Tutkimussarja on osa eTampere-ohjelman Info- city-hanketta. Tutkimuksissa on kartoitettu 15–74-vuotiaiden tamperelaisten tietotekniikan, Internetin ja kaupungin verkkopalvelujen käyttöä. Aineistoja kerättiin vuosina 2000–2005.

Yliopistoista valmistuneiden uraseuranta

Yliopistot seuraavat akateemisten työllistymisen laatuun ja tarkoituksenmukaisuuteen liittyviä tekijöitä yhdenmukaisilla uraseurantakyselyillä. Kyselyiden kohteina ovat noin viisi vuotta sitten valmistuneet ylemmän sekä päättävän alemman yliopistotutkimuksen suorittaneet (maistereiden uraseuranta) ja noin kaksi–kolme vuotta sitten valmistuneet tohtorit (tohtoreiden uraseuranta). Valtakunnalliset maistereiden uraseurantakyselyt alkoivat vuonna 2005 ja tohtoreiden uraseu- rannat vuonna 2007. Seurannan toteuttaa akatee- misten rekrytointipalvelujen Aarresaari-verkosto.

UUEDT SARJAT

Kulutus ja elämäntapa Suomessa

Suomalaisten arjen kulutustottumuksia ja elä- mäntapoja, niihin liittyviä asenteita sekä elin- tasoa, tuloja, menoja ja säästöjä kartoittavan tutkimussarjan vuosina 1999, 2004, 2009 ja 2014 kerätyt postikyselyt sisältävät sekä ajankohtaisia että toistuvia kysymyksiä, joiden avulla voidaan seurata pidemmän aikavälin asennemuutoksia. Tutkimuksia ovat olleet pääasiassa toteuttamassa Turun yliopiston ja Turun kaupakorkeakoulun sosiologian ja taloussosiologian oppiaineet.

JULKAISUJA ARKISTOIDUISTA AINEISTOISTA

NYMAN, ROBERT (2017). Psykopaattisten piirteiden ja nuoruusiän riskitekijöiden yhteys rikolliseen käyttäytymiseen. Helsinki: Helsingin yliopisto. Lääketieteen pro gradu -tutkielma. URN:NBN.fi:hulib-201705104097

Voimakkaat psykopaattiset piirteet, yksilön omi- naisuuksiin, vanhempiin ja muihin ympäristöte- kijöihin liittyvät riskitekijät ja niiden kumulatiivi- suus ovat kaikki yhteydessä suurempaan rikollisen käyttäytymisen riskiin nuorilla. Psykopaattisten piirteiden ja rikollisen käyttäytymisen välistä yhteyttä voimistavat erityisesti sellaiset riskiteki- jät, joiden voidaan ajatella antavan antisosiaalisia käyttäytymismalleja ja lisäävän tilaisuuksia rikolli- seen käyttäytymiseen. Voimakkain yhteys nuorten rikolliseen käyttäytymiseen ja suurin voimistava vaikutus psykopaattisten piirteiden ja rikollisen käyttäytymisen väliseen yhteyteen on antisosiaali- silla kavereilla. Tulokset käyvät ilmi Robert Nyma- nin lääketieteen pro gradu -tutkimuksesta, jonka tarkoituksena oli selvittää psykopaattisten piirtei- den ja muiden riskitekijöiden yhteyttä rikolliseen käyttäytymiseen nuorilla ja sitä, voimistavtko riskitekijät psykopaattisten piirteiden ja rikolli- sen käyttäytymisen välistä yhteyttä. Tutkimuk- sensa aineistona Nyman käytti Nuorisorikollisuus 2012 -kyselyä, johon on vastannut 4855 suoma- laisen peruskoulun yhdeksäsluokkalaista nuorta. Aineisto: Nuorisorikollisuus 2012 (FSD2976)

HIMMELROOS, STAFFAN; RAPELI, LAURI & GRÖNLUND, KIMMO (2017). Talking with Like-minded People. Equality and Efficacy in Enclave Deliberation. The Social Science Journal 54, pp. 148-158. <http://doi.org/10.1016/j.soscij.2016.10.006>

Poliittinen keskustelu samalla tavalla ajattele- vien ihmisten kanssa saattaa voimaannuttaa niitä henkilöitä, joilla on heikommat resurssit osallistua poliittiseen keskusteluun. Hyvät resurs- sit omaavat keskustelijat osallistuvat keskuste- luun muita aktiivisemmin sekä silloin, kun he keskustelevat vain samaa mieltä olevien hen- kilöiden kanssa että silloin, kun keskustelussa on mukana myös eritavalla ajattelevia. Ne kes- kustelijat, joilla on huonommat resurssit osallis- tua keskusteluun tuntevat itsensä kuitenkin tasa- arvoisemmiksi keskustelijoiksi silloin, kun pää- sevät ryhmään, jonka kaikki jäsenet ajattelevat asioista samoin kuin he itse. Näin ollen samalla tavalla ajattelevien keskinäisellä poliittisella kes- kustelulla voi olla myös hyviä vaikutuksia, vaikka usein on keskitytty lähinnä tällaisen keskustelun mielipiteitä polarisoivaan vaikutukseen. Tulokset kävivät ilmi Staffan Himmelroosin, Lauri Rapelin ja Kimmo Grönlundin The Social Science Journa- lissa julkaistusta artikkelista. Tutkimuksen aineis- tona toimi Kansalaiskeskustelu maahanmuu- tosta 2012. Tutkimuksessa osallistujat jaettiin ensin maahanmuuttoon myönteisesti ja kieltei- sesti suhtautuviin ryhmiin. Ryhmien koostumusta manipuloitiin keskustelutilanteessa niin, että osa osallistujista oli samanmielisissä ryhmissä ja osa sekaryhmissä. Aineisto: Kansalaiskeskustelu maa- hanmuutosta 2012 (FSD2958)

PAKKALA, TEIJA (2017). Identiteetit vammaisten elämäkerroissa. Tampere: Tampereen yliopisto. Sosiaalityön Pro gradu -tutkielma. <http://urn.fi/URN:NBN:fi:uta-201706021799>

Sosiaalityössä on oleellista kuunnella, millaisia merkityksiä ihminen itse antaa omalle elämälleen ja vammaisuudelleen. Teija Pakkala tarkasteli sosiaalityön pro gradu -tutkimuksessaan vammaisuuden merkityksiä ja identiteettejä vammaisten ihmisten elämäkertakirjoituksista. Elämäkerroista nousi esiin viisi erilaista identiteettinarratiivia. Pakkalan analyysin mukaan kohtuuttomuutta kohtaavan identiteetti rakentui, kun ihminen koki jäävänsä yhteiskunnan syrjimäksi sellaiseen asemaan, jossa hän ei saanut apua tai valtaa. Taiselijan identiteetti taas ilmensi vaikeuksien kohtaamista ja niiden voittamista oman tekemisen ja ponnistelun avulla. Erilaisen identiteetti rakentui erilaisuuden kuvauksista ja muiden hylkimäksi ja arvioinnin kohteeksi joutumisesta. Tavallisen identiteetti rakentui edellisen vastakohtana ja merkityksellisti vammaisen ihmisen samantavaiseksi kuin muut. Muutokseen pakotetun identiteetti puolestaan rakentui, kun sairaus pakotti työstämään uudelleen omaa identiteettiä. Tutkimuksen aineistona toimi Vammaisena Suomessa 2013–2014 -kirjoitusaineisto. Aineisto: Vammaisena Suomessa 2013–2014 (FSD3040)

PAAJANEN, TEEMU (2017). Multinomiaalisen logistisen regressioanalyysin sovellus vuoden 2014 EVAn kansalliseen asennetutkimukseen. Jyväskylällä: Jyväskylän yliopisto. Tilastotieteen pro gradu -tutkielma. <http://urn.fi/URN:NBN:fi:ju-201706122810>

Sekä ikä, sukupuoli että puoluekanta näyttävät vaikuttavan siihen, miten vastaaja erityyppiin asennekysymyksiin vastaa. Teemu Paajanen tilastotieteen pro gradu -tutkielman aineistona oli Elinkeinoelämän valtuuskunnan (EVA) vuoden kansallinen asennetutkimus. Tutkielman tilastollisena menetelmänä oli nominaalinen logistinen regressio. Nominaalinen logistinen regressio on multinomiaalisen logistisen regression alaluokka, jossa referenssiluokaksi valitaan yksi vasteen luokka, ja muita vasteen luokkia verrataan siihen. EVAn kyselyssä vastaajat ottivat kantaa Venäjää, NATOa, USA:ta ja EU:ta koskeviin väittämiin. Paajanen tarkasteli, mitä aiheita koskeviin vastauksiin vaikuttaa ensisijaisesti vastaajan ikä, mihin sukupuoli, mihin puoluekanta ja millä tavalla. Analyysin perusteella naiset suhtautuivat kaikkiin neljään aiheeseen kielteisemmin kuin miehet. Naiset myös vastasivat kaikkiin neljään väittämään miehiä todennäköisemmin ”vaikea sanoa”, ikäluokista nuorin ikäluokka oli keskimäärin negatiivisempi verrattuna vanhimpaan ikäluokkaan. Esimerkiksi NATO- ja USA-väittämissä taas kokoomuksen kannattajat olivat todennäköisimmin myönteisin ryhmä ja vasemmiston kannattajat kielteisin ryhmä. Aineisto: EVAn kansallinen asennetutkimus 2014 (FSD2933)

STRANDBERG, KIM & CARLSON, TOM (2017). Expanding the Online Political Demos but Maintaining the Status Quo? The Development of Finnish Voters' Use of the Internet and Social Media Prior to Parliamentary Elections 2003-2015. Scandinavian Political Studies 40(1), 82-106. DOI:10.1111/1467-9477.12082

Poliittista tietoa internetistä hakevat kansalaiset ovat useimmiten nuoria sekä valmiiksi poliittisesti aktiivisia ja poliitikasta kiinnostuneita. Kim Strandberg ja Tom Carlson tutkivat artikkelissaan, millaiset tekijät vaikuttavat internetin ja sosiaalisen median käyttöön poliittisissa tarkoituksissa sekä sitä, ovatko tekijät muuttuneet vuosien 2003 ja 2015 eduskuntavaalien välillä. Tarkastelun kohteena oli erityisesti se, lisääkö internetin käyttö kansalaisten poliittista aktiivisuutta vai vahvistaako se ainoastaan jo aktiivisten kansalaisten toimintaa. Tulosten mukaan internetin ja sosiaalisen median käytön voidaan osaltaan katsoa lisäävän poliittista aktiivisuutta nuorissa. Toisaalta internetiä käyttävät poliittisiin tarkoituksiin etupäässä ne, jotka ovat muutenkin aktiivisia ja poliitikasta kiinnostuneita. Internet voi kuitenkin tulevaisuudessa lisätä uusia osallistumisen mahdollisuuksia myös sellaisille ryhmille, jotka eivät ole perinteisesti olleet poliittisesti aktiivisia. Aineistot: Eduskuntavaalitutkimukset vuosilta 2003 (FSD1260), 2007 (FSD2269), 2011 (2653) ja 2015 (3067).

KAIKEN MAAILMAN ARKISTOT

Itävallan tietoarkistolla uudet verkkosivut

Itävallan tietoarkisto (AUSSDA) on avannut uudet verkkosivut vahvistaakseen ja parantaakseen asemaansa yhteiskuntatieteiden tutkimusinfrastruktuurina Itävallassa. Uusien verkkosivujen myötä arkisto pyrkii rakentamaan AUSSDA yhteisöä, joka toimii kiinteässä yhteistyössä alan tutkijoiden ja erityisesti aineiston luovuttajien ja jatkokäyttäjien kanssa. Tietoarkisto toimii kolmessa eri kaupungissa, Wienissä, Linzissä ja Grazissa. Verkkosivuille on koottu selkeästi yhteen AUSSDAn toiminta kokonaisuudessaan.

> **Tutustu verkkosivuihin:** www.aussda.at

Ruotsin tietoarkistolla hyviä uutisia

Ruotsin tietoarkisto (SND) on saanut merkittävän rahoittajan toimintoilleen opetus- ja tutkimusministeriön alaisuudessa toimivalta Vetenskapsrådetiltä. Rahoituksen turvin SND uudistaa toimintaansa ja laajentaa palveluitaan uusille tieteenaloille. Ruotsin tietoarkisto muuttuu uudistuksen myötä seitsemän yliopiston johtamaksi konsortiksi, jonka tavoitteena on ulottaa tutkimusaineistojen taitava hallinta osaksi kaikkien tieteenalojen käytäntöjä. Toiminnassa tärkeä rooli on 26 yliopiston verkostolla, joka huolehtii paikallisten palvelujen tuottamisesta.

> **Lisätietoa:** www.snd.gu.se/en > **News**

Belgiaan perusteilla tietoarkisto

Belgia on liittynyt CESSDA ERICin jäseneksi ja on siten saamassa oman data-arkiston usean vuoden tauon jälkeen. Arkistoa lähdetään perustamaan SOHDA-hankkeessa, johon kuuluvat Belgian kansallisarkisto, Vrije Universiteit Brussel ja Université catholique de Louvain. Tavoitteena on luoda data-arkisto palvelemaan yhteiskuntatieteellistä ja humanistista tutkimusta.

Saksassa GESIS täytti kymmenen vuotta

Datan arkistoinnilla ja jatkokäytöllä on Saksassa pitkät perinteet, sillä Zentralarchiv für Empirische Sozialforschung (ZA) aloitti toimintansa jo vuonna 1960. Vuonna 2007 se yhdistyi kahden muun yksikön kanssa GESIS-infrastruktuuriksi. 10-vuotisjuhliensa syyskuussa viettänyt GESIS on yksi Euroopan suurimmista datapalveluista. Siellä on yli 300 työntekijää ja yli 5000 tutkimusaineistoa. GESIS tarjoaa asiantuntijapalveluita survey-datojen suunnittelusta ja menetelmistä aina datan arkistointiin sekä yhteiskuntatieteiden laennallisiin menetelmiin.

> **Lisätietoa:** www.gesis.org

Norjan tietoarkisto NSD rakentaa avoimen tutkimuksen infrastruktuuria

Viisivuotisen (2016–2021) Norwegian Open Research Data Infrastructure -hankkeen tavoitteena on rakentaa Norjaan palveluita, joiden avulla tutkimusdatan löytäminen, käyttäminen ja jakaminen helpottuvat nykyisestä. Hankkeen myötä uusi infrastruktuuri tarjoaa lisäksi tutkimusdatan tuottajille työkaluja datan arkistointiin ja jatkokäytön seurantaan.

> **Lisätietoa:** www.nsd.uib.no/nordi/

ICPSR: Nobel-voittajat arkistoinneet dataansa

Yhdeksän Nobel-palkinnon saajaa on arkistoinut aineistojaan jatkokäyttöön yhdysvaltalaiseen yhteiskuntatieteelliseen data-arkistoon ICPSR:ään. Yhteensä voittajien arkistoinnissa aineistoja on 32 ja niitä on ladattu vuosien aikana 100 000 kertaa. Arkistoinneita Nobel-voittajia ovat muun muassa Simon Kuznets, Robert Fogel, James Heckman, Robert Engle, Elinor Ostrom ja Robert Shiller. ICPSR:n johtajan Margaret Levensteinin mukaan arkistointi johtoo siitä, että nobelistit arvostavat aineistojen jakamista ja ymmärtävät niiden yhteiskunnallisen voiman.

> **Lisätietoa:** www.icpsr.umich.edu > **News**

UKDS parantaa palveluitaan yhdessä asiakkaiden kanssa: uusi käyttäjäkokemusohjelma kehitteillä

UK Data Service (UKDS) haluaa jatkossakin kehittää palveluitaan nimenomaan asiakkaiden tarpeiden mukaan. Uudessa käyttäjäkokemusohjelmassa UKDS on kerännyt asiakkailtaan palautetta kyselytutkimuksella ja haastatteluilta. Tuloksia on jo hyödynnetty aineistoluettelon navigoinnin kehittämisessä ja verkkosivujen päivittämisessä. Ohjelman avulla on tarkoitus jatkossa yhtenäistää pääsy aineistojen äärelle sekä parantaa muuttujatason tietojen saatavuutta.

> **Lisätietoa:** www.ukdataservice.ac.uk

LYHYET

Aineistonhallinnan käsikirja

Aineistonhallinnan käsikirjassa annetaan ohjeita sähköisen tutkimusaineiston hallintaan sen elinkaaren eri vaiheissa. Kun tutkimusprojekti tuottaa, käsittelee, kuvailee ja säilyttää aineiston käsikirjan ohjeiden mukaisesti, aineiston käyttöarvo kasvaa ja pitkäaikaissäilytyksen kustannukset alenevat huomattavasti. Mukana on runsaasti esimerkkejä ja malleja. Löydät käsikirjasta myös muun muassa EU:n tietosuojasetuksen mukaiset ohjeet tutkittavien informoinnista ja suostumuksesta. Tutustu!

> **Käsikirja verkossa:** <http://www.fsd.uta.fi/aineistonhallinta/>

Suomen Akatemia edellyttää arkistointia

Suomen Akatemia edellyttää sen rahoittamissa hankkeissa kerätyn aineiston luovuttamista esimerkiksi Tietoarkistoon. Arkistoinnista on hyvä mainita jo rahoitusta haettaessa hakemukseen liitettävässä aineistonhallintasuunnitelmassa.

> **Yleiset hakuohjeet** <http://www.aka.fi/>

Liity Tietoarkiston postituslistalle

Haluatko saada tietoa uusista arkistoiduista aineistoista, julkaisuistamme tai tapahtumistamme? Liity sähköpostilistallemme! Listaa käytetään vain tiedotteidemme jakeiluun. Listalle liittyneet eivät voi lähettää sinne omia viestejään.

Voit kertoa halustasi liittyä listalle lähettämällä viestin osoitteeseen [fsd\(at\)uta.fi](mailto:fsd(at)uta.fi).

Tilaa esittely

Tulemme mielellämme kertomaan tilaisuuksiinne toiminnastamme. Ota yhteyttä: [fsd\(at\)uta.fi](mailto:fsd(at)uta.fi) tai [helena.laaksonen\(at\)uta.fi](mailto:helena.laaksonen(at)uta.fi).

Tiesitkö että...?

Tietoarkisto varmistaa arvokkaan tutkimusaineistosi säilymisen käyttökuntoisena tulevaisuudessakin.

Voit asettaa ehtoja arkistoinnille ja jatkokäytölle. Voit antaa Tietoarkiston päättää aineistosi jakelusta muiden tutkijoiden käyttöön tai määrätä jatkokäytön riippuvaiseksi sinulta erikseen pyydettyä luvasta.

Tietoarkisto Facebookissa

Facebook-sivullamme julkaistaan videoita, kuvia ja tiedotteita Tietoarkiston toiminnasta ja tutkimusaineistojen avoimuudesta sekä yhteistyökumppaneiden tiedotteita. Tule seuraamaan ja peukuttamaan:

> <http://www.facebook.com/tietoarkisto>

Ilmoita aineistostasi

Haluatko luovuttaa aineistosi Tietoarkistoon? Tai haluatko, että tieto aineistostasi on muiden tutkijoiden ulottuvilla? Ilmoita aineistostasi Tietoarkistoon kotisivuiltamme aukeavalla lomakkeella <http://www.fsd.uta.fi/fi/lomakkeet/ilmoita.html>. – Otamme sinuun yhteyttä!

Tilaa Tietoarkisto-lehti

Haluatko varmistaa, että saat Tietoarkisto-lehden maksutta ensi vuonnakin? Tilauksen teet helposti sähköpostitse ([fsd\(at\)uta.fi](mailto:fsd(at)uta.fi)) tai puhelimitse 040 190 1432.

Muista myös tietoarkistoblogi

> <http://tietoarkistoblogi.blogspot.fi/>

Tilaa Tietoarkiston YouTube-kanava

Tietoarkistoa voi seurata myös YouTubessa Tietoarkisto-kanavalla. Kanavalla on muun muassa esittelyjä Tietoarkiston palveluista ja aineistoista sekä tallenteita webinaaristamme ja seminaariesityksistämme.

Tutustu Tietomillielipidepuntariin

Tietomillissä kuka tahansa voi tutkia suomalaisten mielipiteitä. Helppokäyttöisessä verkkosovelluksessa myös muut kuin tutkijat ja korkeakouluopiskelijat pääsevät analysoimaan ja visualisoimaan laadukkaita kyselytutkimusaineistoja.

> www.fsd.uta.fi/tietomilli

Aineiston voi pian toimittaa Tietoarkistoon Ailassa

Aineiston toimittaminen Tietoarkistoon käy pian entistä helpommin. Uuden sovelluksen käyttöönoton jälkeen kaikki arkistoitavan aineiston tiedostot voi siirtää Tietoarkistoon tietoturvallisesti palveluportaali Ailan kautta. Tiedotamme aiheesta lisää vuonna 2018.

